

Ons Pensioen

TIJDSCHRIFT VAN DE BPP: BELANGENVERENIGING
PENSOENGERECHTIGDEN PENSOENFONDS ZORG EN WELZIJN

NUMMER 4, JAARGANG 32 • 4^E KWARTAAL 2018

Gepensioneerden
moeten ook profiteren
van het herstel van de
economie

P. 10

Meepraten als
het akkoord al
is gesloten!

P. 20

Dat ene appje.
Een kerstverhaal

P. 35

MET DE SERVICE VAN HET HALEN EN
BRENGEN PER LUXE TOURINGCAR

8-DAAGSE STANDPLAATS BUSREIS COMPLEET VERZORGD 2019

INDIVIDUEEL OF MET GEZELSCHAP

- Halen en Brengen vanaf diverse opstapplaatsen en bij kleine gezelschappen (15 personen) vanaf uw huisadres
- Vernieuwd afwisselend excursieaanbod 2019
- Vier keer een halve dagtocht via schitterende toeristische routes met een bezoek aan een museum of een folklorisch evenement
- Dagtocht met drie uur varen op de Friese meren
- Excursies zijn inclusief entreegelden en consumptie
- Reis is op basis van volledig pension
- Uitgebreid ontbijt- en lunchbuffet (met een koud/warm gerecht)
- Hollandse keuken, mogelijkheid tot afstemming op dieet
- Kamers (rookvrij) met douche/toilet + tv en per LIFT bereikbaar
- Dagelijks schoonmaak van uw kamer incl. schone handdoeken
- Gezellige avondprogramma's

Vertrek in 2019 op

18 mei en 25 mei

1 juni en 8 juni

6 juli en 13 juli

20 juli en 3 aug

24 aug en 31 aug

7 sept en 14 sept

NU MET €50,- KORTING

Geldig tot 30-1-2019. Toeslag 1-pers.kamer € 10,- per dag. Boekingskosten € 5,- p.p. Vraag onze folder aan en kijk op de vernieuwde website.

~~€ 595,- p.p.~~
€ 545,- p.p.

3-DAAGS STANDPLAATS FIETS- EN WANDELARRANGEMENT

INDIVIDUEEL

Het hotel is natuurlijk ook een uitgelezen plek om op eigen gelegenheid te komen. Het ligt tussen twee prachtige gebieden: het Nationaal Park het Drents-Friese Wold en het natuurgebied Fochteloërveen.

- Welkomstdrankje
- Twee overnachtingen
- Twee maal ontbijt

Deze aanbieding geldt van 1 februari tot 1 mei, n.v.t. op feestdagen.

Hotel Aan de Vaart, een ideale uitvalsbasis € 75,- p.p.

Toeslag 1-pers.kamer € 10,- per dag. Boekingskosten € 5,- p.p.

7-DAAGS STANDPLAATS KERST-ARRANGEMENT 2018

Bel of kijk op de website voor het programma (om alvast in de sfeer te komen)

Aankomst in 2018 op

22 december

We hopen u snel te mogen verwelkomen

www.hotelaandevaart.nl

Vaart n.z. 88/89, 8426 AV Appelscha, Tel. 0516-43 32 32

Van “beloften” naar “verwachtingen”

Jarenlang werd de deelnemers in pensioenfondsen beloofd dat als ze met pensioen gingen, ze konden rekenen op een waardevast pensioen. Dat wil zeggen een pensioen dat mee stijgt met de geldontwaarding, inflatiebestendig dus.

ROELOF JAN MULDER

Sommige pensioenfondsen gingen nog verder en beloofden een welvaartsvast pensioen. Een pensioen dat mee stijgt met de algemene loonstijgingen meestal gerelateerd aan de betrokken sector. Dat pensioen was gebaseerd op het laatstverdiende salaris en bij voldoende werkzame jaren kwam de deelnemer dan uit op 70 tot 80% van het laatstverdiende loon. Omdat de sociale lasten voor een deel weg vielen en men ook in een ander belasting regime terecht kwam, bleef het netto besteedbaar salaris in de meeste gevallen dan ongeveer gelijk. Om het pensioen waardevast of welvaartsvast te houden moest er door de pensioenfondsen jaarlijks geïndexeerd worden. Dat kon ook makkelijk omdat de rente op het kapitaal van de fondsen hoog genoeg was en er bovendien een goed rendement werd geboekt op de beleggingen. Maar een aantal jaren geleden daalde de rente als gevolg van de crisis sterk, geforceerd overigens om de landen met hoge schulden in Zuid Europa in staat te stellen hun economie weer op peil te krijgen. Dit had grote gevolgen voor de pensioenfondsen. Omdat de zgn. rekenrente (gebaseerd op de marktrente) nu zo laag werd kwamen ze in een aantal gevallen onder de dekingsgraad terecht. Dat is de limiet die door de overheid wordt aangehouden om te bepalen of een fonds kan indexeren of wellicht zelfs moet korten. Dit ondanks het feit dat de fondsen zelfs in de crisisperiode goede rendementen maakten op hun beleggingen en eigenlijk best hadden kunnen indexeren. Nu het weer goed gaat met de economie zou je verwachten dat er wellicht in de toekomst weer geïndexeerd gaat worden. Maar minister Koolmees

heeft al gesteld dat de huidige rekenrente “in beton gegoten” is. En zolang dat het geval is wordt er niet geïndexeerd en moet er wellicht bij sommige fondsen zelfs gekort worden. En dit terwijl de fondsen in totaal meer dan 1300 miljard in kas hebben. Genoeg om, zoals ze zelf in een artikel in het NRC geschreven

hebben, de pensioenen 70 jaar lang te kunnen uitbetalen. Al deze ontwikkelingen zijn voor ABP en PFZW overigens reden om in de toekomst geen beloften meer te doen maar te spreken over verwachtingen. Dat is een stuk veiliger.

Op het moment dat ik dit schrijf zijn de onderhandelingen tussen de overheid en de vakbonden in volle gang. De vakbonden willen meer ruimte voor indexering in ruil voor minder garanties in het nieuwe pensioensysteem. Minder garanties betekent meer risico op eventueel korten in tijden dat het economisch minder gaat maar ook meer kans op verhoging van de pensioenen als het beter gaat. De overheid wil daar niet in mee gaan. Wel afstappen van de garanties maar geen betere mogelijkheden voor indexering en dat is voor de bonden en ook voor de ouderenorganisaties onacceptabel. Maandag 19 november is het grote pensioendebat en zal er ongetwijfeld over gedebatteerd worden. Een verslag van dat debat vind u op pagina 20 e.v. En op pagina 10 t/m 13 een interview met de CEO's van ABP en PFZW. Ze gaan uitgebreid in op de problematiek van vandaag. En dat is niet alleen die vermaledijde rekenrente.

De redactie wenst u hele fijne feestdagen en een gelukkig nieuwjaar. —

AUTEUR:
ROELOF JAN MULDER

“
Onderhandelingen in volle gang.
”

Colofon

Kwartaal tijdschrift van de BPP: Belangenvereniging Pensioengerechtigden Pensioenfonds Zorg & Welzijn (PFZW).

Aangesloten bij de NVOG: de Nederlandse Vereniging van Organisaties van Gepensioneerden.

Website

www.pfzw-belangenvereniging.nl

Hoofd- en eindredactie

Roelof Jan Mulder (Ons Pensioen),
Telefoon: 06 53842210
E-mail: roelof.j.mulder@planet.nl
Gitte Jansen-Nieudorp
(Pensioenbelangen)

Redactieleden

Jaap van der Spek, Eric van Eck,
Pierre Thijssen.

Medewerkers aan dit nummer

Audrey, Betty Berger, Rob de Brouwer, Ad van den Berg, Eric van Eck, Cees Michielse, Jaap van der Spek, Joop van Vliet, Marjoke Wessels, Ron Wessels, Pierre Thijssen.

Grafisch Ontwerp

William van Giessen

Afbeeldingen

pixabay.com

Druk en verzending

Senefelder Misset

Verantwoording

Het ledenblad 'Ons Pensioen' is het contactorgaan van de BPP en verschijnt vier keer per jaar. Ons Pensioen komt tot stand in samenwerking met 'Pensioenbelangen' (van de NBP). De meningen en visies in dit blad zijn niet noodzakelijkerwijs die van het verenigingsbestuur. De redactie

streeft ernaar de onderwerpen vanuit een breed en diverse perspectief te behandelen. Het is aan de lezer zelf om (mede aan de hand van meningen en visies in dit blad) tot eigen oordeelsvorming te komen. Voorts is de redactie niet verantwoordelijk voor de inhoud van advertenties en bijsluiters. Overname van (delen van) artikelen is toegestaan, met bronvermelding. De redactie plaatst met regelmaat reacties, artikelen en meningen van lezers. Reacties kunnen worden gezonden naar: roelof.j.mulder@planet.nl. De redactie behoudt zich het recht voor reactie niet, dan wel ingekort te plaatsen zonder daarover vooraf met de inzenders te overleggen. De redactie werkt met een redactiestatuut.

Bestuur

Voorzitter: Liesbeth Schaap
Vice voorzitter: Jaap van der Spek
Secretaris: Cees Michielse
Penningmeester: Jaap Dijkstra
Leden: Jan van Pijkeren, Baukje Vegter, vacature

Ledenadministratie

Adreswijzigingen en opzeggingen graag als volgt doorgeven: ledenadministratie@pfzw-belangenvereniging.nl of Jan van Pijkeren, tel. 06-30 68 98 73. Opzeggingen gedurende het verenigingsjaar gaan in per 1 januari daaropvolgend.

Lid worden

De contributie bedraagt slechts €11 per jaar (meer mag natuurlijk ook!). Het partnerlidmaatschap is €5,50 per jaar. U kunt zich aanmelden via de website of via een brief met gegevens aan de ledenadministrateur. Betalingen kunnen worden overgemaakt op banknummer NL83 INGB 000 455 2579 (ING

Bank) t.n.v. Belangenvereniging Pensioengerechtigden PFZW.

In geval van overlijden

Bij overlijden stopt uw ouderdomspensioen van PFZW. Uw partner en kinderen hebben in principe recht op Partner- en Wezenpensioen. Ook hebben zij recht op een eenmalige slotuitkering die gelijk is aan drie maal het bruto maandbedrag van uw Ouderdomspensioen. Over die uitkering wordt geen belasting en zorgpremie ingehouden. Uw partner krijgt deze uitkering. Is er geen partner, dan krijgen de kinderen jonger dan 21 jaar de uitkering. Is er geen partner of wees is die aanspraak maakt op deze uitkering, dan kan deze worden uitbetaald aan de natuurlijk persoon die kosten heeft gemaakt in verband met uw overlijden. Bij overlijden stopt ook uw lidmaatschap van de BPP. Heeft u een partner die gerechtigd is tot een partnerpensioen van PFZW dan zal BPP onder gelijke voorwaarden en zonder kosten uw lidmaatschap graag omzetten in een lidmaatschap van uw partner. De pensioenbelangen van uw partner blijven op die manier behartigd.

Commissie Financiële Dienstverlening

In geval van problemen met PFZW over uw pensioenberekening, zoek contact op met de voorzitter van deze BPP-commissie: Cees Michielse (06-47856168) contact@pfzw-belangenvereniging.nl

Advertenties

Advertenties voor Ons Pensioen gaan samen met advertenties voor Pensioenbelangen. Meer info via Bondsbureau NBP: 070-3601921 of info@pensioenbelangen.nl. Tarieven op aanvraag.

Inhoudsopgave

- 3 Van “beloften “ naar “verwachtingen”
- 4 Colofon
- 5 Inhoudsopgave
- 6 Communicatie
- 7 2019 in het vizier
- 8 Rondkomen met je pensioen nu en in de toekomst
- 10 Als het goed gaat in Nederland moeten de gepensioneerden daarin meedelen. Een interview met Peter Borgdorff (PFZW) en Corien Wortmann (ABP)
- 14 Het verpleeghuis daar kom je liever niet
- 16 IJsland is groen met bergen, heet grondwater, gletsjers en een goed zorg systeem
- 19 De verhuizing
- 20 Senioren mogen meepraten maar dan wel als het akkoord gesloten is. Een verslag van de grote debatmanifestatie
- 24 De zorgverzekering in 2019
- 25 Audrey´s DeliCsasa
- 26 Kruiswoordpuzzel en cryptogram
- 28 Pas verschenen
- 30 Arbeidsmigratie bestond al in de 18e eeuw
- 32 Uit de pers
- 33 Het zwarte gat van....
- 34 Innovatieve geneesmiddelen: patiënten of patenten
- 35 Dat ene appje. Een kerstverhaal
- 37 Ik erger mij aan de vele kletspraat in de media. Interview met Cees Michielse
- 39 Over de BPP

Communicatie

Het woord communicatie heb ik onder meer gebruikt tijdens de afgelopen algemene vergadering van onze vereniging. Het lijkt een eenvoudig woord waarvan de betekenis niet veel vragen oproept. Is dat wel zo? Ik zoek het op.

AUTEUR:
LIESBETH SCHAAP

De Dikke van Dale vertelt mij vervolgens: 1. kennisgeving, m.n. van verloving, huwelijk, geboorte of andere familiegebeurtenissen 2. verbinding: de communicatie tussen twee plaatsen; in communicatie staan met 3. (gelegenheid tot) uitwisseling van gedachten, het geestelijk met elkaar verkeren; etc. etc.

Het klopt, ik had de betekenissen onder 2 en 3 op het oog. Er lijkt dus geen vuiltje meer aan de lucht. Betekenis duidelijk en nu de praktijk.

Uw BPP communiceert onder meer via Ons Pensioen. U ontving het blad in september jl. en ineens bleek sprake van mis-communicatie. Niet de bedoeling van mij en de andere bestuursleden. Overleg (dus communicatie) met de diverse betrokkenen bij het samenstellen van Ons Pensioen heeft tot resultaat gehad een herziene versie van het september-nummer waardoor weer sprake is van de gewenste communicatie met u.

Communicatie speelt nogal eens een belangrijke rol, o.a. bij het werven van nieuwe leden. Dat lijkt eenvoudig maar dat blijkt niet zo te zijn. Hoe is onze doelgroep te vinden? Kunnen de nieuwe folders op goede plekken onder de aandacht worden gebracht? Staat de nieuwe wet (AVG) in de weg omdat werkgevers beducht zijn voor het aanreiken aan hun bijna-gepensioneerden van onze folder?

Het communiceren in dit kader vraagt het nodige en is niet zo simpel. Mijn vraag aan u is dat wel. Graag vraag

LIESBETH SCHAAP

ik u dan ook opnieuw in uw omgeving te communiceren wie voor een lidmaatschap van onze vereniging in aanmerking komt zodat er een verbinding (dus communicatie) met diegene en de belangenvereniging kan ontstaan. Ik hoef vermoedelijk niet meer te communiceren hoe groot het belang is een belangenvereniging te hebben bij

het Pensioenfonds Zorg en Welzijn. Onze BPP-afgevaardigde in de Pensioenraad houdt immers de vinger aan de pols en communiceert namens de pensioenge-rechtigden, dat zijn u en ik.

Het communiceren vindt op allerlei plaatsen en op vele manieren plaats en leidt soms tot prachtige resultaten. Zo ben ik blij met de herziene versie van Ons Pensioen en hopelijk krijgt onze ledenadministratie het druk met nieuwe inschrijvingen. Alle bestuursleden willen graag met u en vele nieuwe leden in verbinding staan en komen tot het uitwisselen van gedachten die relateren aan ons gemeenschappelijke onderwerp 'pensioen'. Daar inhoud aan geven betekent weer communiceren.

Tot slot en vanzelfsprekend wil ik u goede, gezellige en gezonde feestdagen toewensen aan het einde van dit jaar en de hoop uitspreken dat 2019 een goed pensioenjaar en BPP-jaar zal worden. —

“
Goede
communicatie
essentieel voor
ledenwerving.
”

2019 in het vizier

Als we dit schrijven is niet alleen volgens de kalender maar ook in werkelijkheid de herfst daadwerkelijk begonnen. De actuele zaken in pensioenland, en bij PFZW in het bijzonder, hebben natuurlijk ook in het derde kwartaal de volle aandacht gehad van het bestuur. Maar op alle manieren komt ook het komende jaar al volop in het vizier.

AUTEUR: CEES MICHELSE

De meeste fondsen zijn druk doende via studies het risico- en beleggingsbeleid voor 2019 en volgende jaren gestalte te geven. In de loop van november en december moet dit leiden tot besluitvorming en daaraan voorafgaande zal ook onze opvatting worden gevraagd in de Pensioenraad zoals bij PFZW het verantwoordingsorgaan wordt genoemd. Belangrijk onderdeel daarbij zal ook het premiebeleid van het fonds zijn.

Dit alles moet gebeuren in een situatie dat over het pensioenstelsel als zodanig de sociale partners en de overheid nog steeds in gebreke blijven om krachtadige besluiten te nemen. Dit terwijl vele externe deskundigen de weg daartoe mede aangeven door met ons te pleiten voor een andere en betere maatstaf om de verplichtingen van de fondsen te berekenen. Mogelijk zal dit anders zijn op het moment dat dit blad bij u in de bus valt, maar dan zullen we daaraan via de website, de nieuwsbrief en op Facebook zeker aandacht besteden.

Hoe moeilijk en moeizaam die discussie verloopt komt niet op de laatste plaats door de ingewikkeldheid van de materie. Soms blijken zelfs goed ingevoerde bestuurders wat dat betreft de mist in te gaan, zoals in een artikel over de doorsnee premie in het laatste nummer van OP, waarover elders in dit blad meer.

Voortdurende onderwerp van aandacht van ons bestuur is daarom de communicatie met de achterban. Zo helder mogelijk proberen weer te geven waarover de discussie gaat, wat het belang voor ons als gepensioneerden is en hoe vaak ingewikkelde regelingen en begrippen moeten worden uitgelegd. Een proces ook voor ons van vallen en opstaan waarbij wij graag leren van reacties van leden als wij dat toch nog niet goed genoeg doen. Het belang hiervan blijkt ook iedere keer weer wanneer individuele leden of hun naasten dan wel nabestaanden om onze advie-

zen vragen in hun persoonlijke situatie rondom de pensioenen.

Inmiddels heeft het bestuur zijn activiteiten voor 2019 al weer vastgelegd in een gedetailleerde planning. Bijna iedere maand op de laatste dinsdag van de maand is een bestuursvergadering voorzien. Ook in 2019 zal OP 4 keer verschijnen. De taken binnen het bestuur zijn over de diverse bestuursleden verdeeld waaronder ook de vertegenwoordiging in vele externe organen en in het kader van onze aansluiting bij de NVOG. Al met al meer dan 40 verschillende bijeenkomsten naast de dagelijkse bezigheden zoals het beantwoorden van post, het voeren van de ledenadministratie, de behandeling van individuele zaken, het bijhouden van website en de verzorging van nieuwsbrieven etc etc.

Kortom het bestuur zal ook in 2019 weer met kracht en inzet zich inzetten voor uw pensioenbelangen. En niet onbelangrijk voor u, ook de Algemene Ledenvergadering van de BPP i 2019 is al weer gepland. Noteer alvast dinsdag 23 april 2019 voor deze nuttige en gezellige bijeenkomst in Doorn in uw agenda. Zodra de inhoud van deze bijeenkomst vaststaat zullen we daarover nader berichten. —

Rondkomen met je pensioen, nu en in de toekomst

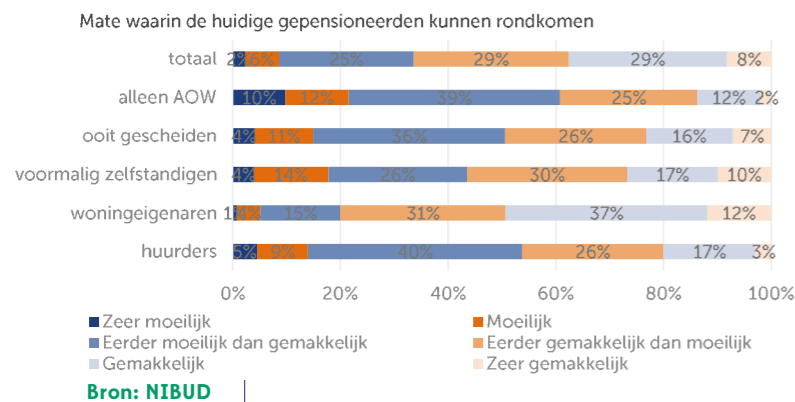
Onder de titel 'Rondkomen met je pensioen, nu en in de toekomst' heeft het NIBUD (Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting) op 4 oktober 2018 een rapport gepubliceerd waarin de feitelijke situatie en de opvatting daarover van gepensioneerden is weergegeven. NIBUD streeft naar een Nederland zonder geldproblemen en heeft onderzocht in hoeverre dat doel is bereikt voor de gepensioneerden, nu en in komende veertig jaar.

AUTEUR:
ERIC VAN ECK

Grote verschillen

De vermogens van gepensioneerden verschillen sterk: 36% heeft niets achter de hand, maar minstens 20% heeft meer dan € 30.000 spaargeld. Ook is het verschil tussen huurders en huizenbezitters hier een belangrijk aspect.

Maar liefst 66% van de huidige gepensioneerden geeft aan gemakkelijk rond te kunnen komen van het pensioen. Dat is overigens gunstiger dan onder niet-gepensioneerden, waar 48% aangeeft gemakkelijk rond te kunnen komen.

Financiële problemen doen zich met name voor bij gepensioneerden die:

- Ooit zijn gescheiden
- Een laag inkomen hebben
- Huurder zijn (met name de woningbezitters zonder hypotheek geven aan gemakkelijk rond te komen)
- Voormalig zelfstandige zijn
- Alleen AOW hebben

Dat lijken me geen onverwachte bevindingen.

Echte armoede is vooral te vinden bij ouderen die geen volledige AOW hebben opgebouwd. Ook die groep is kleiner dan onder de niet-gepensioneerden. Van de groep 50-65 jarigen heeft 4% een langdurig laag inkomen. Voor de 65-plussers is dat minder dan 2% (CBS 2016).

Dezelfde groep maakt zich begrijpelijk ook zorgen over de financiële toekomst. Men ervaart dat alles duurder wordt, terwijl het pensioen niet in gelijke mate meestijgt (het AOW-deel is wel gekoppeld aan de hoogte van het minimumloon) en men heeft geen geld achter de hand om tegenvallers op te vangen.

Wat is voldoende inkomen?

NIBUD heeft gevraagd welk inkomen als voldoende wordt beschouwd om de noodzakelijke en gewenste uitgaven te kunnen doen. Alleenstaanden zien € 1.200 als een slecht inkomen, paren € 1.500. Dat komt overeen met de huidige AOW, dat daarmee als een slecht pensioen wordt aangemerkt. Een inkomen van € 1.500 voor alleenstaanden en € 2.000 voor paren wordt voldoende gevonden.

Hoewel in het algemeen geldt dat mensen met een hoger inkomen ook meer bestedingen als noodzakelijk aanmerken en dus meer geld 'nodig' hebben, blijkt dat de gepensioneerden niet steeds meer willen. De laagste inkomens zouden graag 10% meer te besteden hebben, maar de hoogste inkomens zouden het wel met 40% minder af kunnen. Ook al weer niet zo raar als je beseft dat de laagste inko-

mens het overgrote deel van hun pensioen zien opgaan aan vaste lasten. Voor de hogere inkomens is dat deel veel lager en de behoefte aan geld voor bijvoorbeeld reizen en hobby's neemt op hoge leeftijd af.

Bestedingen van gepensioneerde alleenstaanden en paren, bij verschillende inkomens (absolute bestedingen en budgetaandeel (bestedingen als percentage van het besteedbaar inkomen))

	Alleenstaanden				Paren			
	1500	2000	2000	2500	1500	2000	2000	2500
Besteedbaar inkomen	€	%	€	%	€	%	€	%
huur/hypotheek	451	29	449	22	395	17	391	13
gas	75	5	77	4	87	4	94	3
elektriciteit	28	2	32	2	48	2	50	2
water	10	1	10	1	14	1	15	0
lokale lasten	36	2	54	3	65	3	84	3
telefoon / televisie / internet	59	4	70	3	71	3	84	3
verzekeringen	152	10	173	9	317	13	321	10
contributies / abonnementen	52	3	92	5	85	4	121	4
vervoer	73	5	165	8	215	9	392	13
kleding en schoenen	68	4	75	4	82	3	108	4
inventaris	101	6	63	3	124	5	171	6
onderhoud huis en tuin	36	2	69	3	69	3	155	5
niet-vergoede ziektekosten	34	2	33	2	39	2	81	3
vrijtijdsuitgaven	94	6	239	12	224	9	411	13
voeding	178	11	261	13	347	15	404	13
overige huishoudelijke uitgaven	131	8	135	6	192	8	194	6

Bron: NIBUD

Verwachtingen voor de toekomst

Uit het onderzoek blijkt dat de mate waarin men kan rondkomen met zijn of haar pensioen vooral samenhangt met:

- De hoogte van het inkomen en het vermogen
- Werken in loondienst of als zelfstandige
- Het bezit van een eigen huis
- Het doormaken van een echtscheiding

Doordat de arbeidsdeelname van vrouwen is gestegen, is de verwachting dat de inkomens, dus de pensioenbasis, van de volgende generatie hoger is dan die van de huidige gepensioneerden. Gezien het feit dat 82% van de vrouwen van 50-55 jaar een baan heeft, lijkt de top wel bereikt.

Wat NIBUD niet heeft onderzocht is de omvang van de contracten, maar het is bekend dat daar in Nederland, de wereldkampioen deeltijdwerken, nog wel enige ruimte zit. Tegengesteld aan deze opwaartse beweging werkt het steeds grotere aandeel zzp'ers in de arbeidsmarkt. Van de huidige gepensioneerden, die in hun werkzame leven vooral zelfstandig waren, geeft een groot deel aan moeilijk rond te komen. Dat zal dus mogelijk erger worden.

Het woningbezit is de laatste jaren flink gestegen, maar lijkt te stabiliseren op ongeveer 70%. Onder gepensioneerden is er op dit moment weinig neiging de eventuele overwaarde van het huis te verzilveren, al was het maar dat verhuizen meestal betekent kleiner en duurder wonen. De meeste ouderen zijn gehecht aan huis en buurt. De beslissing om te verhuizen hangt vooral af van de gezondheid. Het is niet te verwachten dat deze houding zal veranderen. Het eigen huis als onderdeel van de pensioenvoorziening zal vooral naar voren komen in de lagere woonlasten bij het (verplicht) aflossen van de hypotheek. Omdat het eigen huis feitelijk geen dienst doet als pensioenvoorziening, is NIBUD erop tegen dat in de toekomst een deel van het opgebouwde pensioen kan worden ingezet voor het kopen van een huis.

Het aantal echtscheidingen neemt nog steeds toe. In 1990 eindigde 29% van de huwelijken in scheiding, in 2014 was dat 40%. Het ligt niet in de verwachting dat het aantal echtscheidingen zal afnemen. Weliswaar zal door de verhoogde arbeidsdeelname het totale pensioen van een echtpaar hoger zijn en is er wetgeving die bij een echtscheiding het pensioen (dat tijdens het huwelijk is opgebouwd) automatisch gelijk verdeelt over de gewezen partners, het zal geen vetpot worden met elk een half pensioen van (in de praktijk) anderhalf inkomen.

Onzekerheid troef

De toekomst is dus onzeker en het NIBUD pleit ervoor dat het pensioenstelsel zo wordt ingericht dat deze onzekerheid voor gepensioneerden zo klein mogelijk is. Onderzoek van Motivaction (januari 2018) laat zien dat dit ook de wens is van (toekomstige) gepensioneerden. Alleen op die manier lijkt het verloren gaande vertrouwen in ons pensioenstelsel hersteld te kunnen worden. Concreet pleit het NIBUD voor een systeem waarin werkenden naast de AOW automatisch een aanvullend pensioen opbouwen. Voor zelfstandigen die op een andere manier hun oudedagsvoorziening willen opbouwen is een opt-out clause mogelijk.

In het algemeen vinden mensen het nemen van beslissingen met effecten op de lange termijn en dus ook het nadenken over hun pensioen moeilijk. Het NIBUD pleit ook daarom tegen de mogelijkheid om pensioengeld vroegtijdig op te nemen, bijvoorbeeld om een huis te kopen. —

Als het goed gaat in Nederland, moeten ook de gepensioneerden daar in meedelen

IN GESPREK MET PETER BORGDORFF (PFZW)
EN CORIEN WORTMANN-KOOL (ABP)

“We kunnen zo langzamerhand niet meer uitleggen waarom de pensioenen al jaren achterblijven en ook de komende jaren niet verhoogd worden. We hebben te lang het idee laten bestaan dat een geïndexeerd pensioen zeker zou zijn. Dat hebben we niet goed gedaan. We moeten van die beloften af en het hebben over verwachtingen.”

AUTEUR:
ROELOF JAN MULDER
JAAP VAN DER SPEK

“Bij het nieuwe pensioencontract horen ook nieuwe rekenregels. Echter, ook als er een nieuw pensioencontract is, lopen we het risico dat het ook een keer minder zal zijn. Dat moeten we dan opvangen door bijvoorbeeld een eventuele verlaging uit te smeren over meerdere jaren. En wat is dan een goed pensioen? Dat je ongeveer het leven kunt leiden dat je ook had voor pensionering.” We spreken bij Pensioenfonds Zorg en Welzijn (PFZW) in Zeist met Corien Wortmann, voorzitter van het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds (ABP; overheid en overheidsgerelateerde organisaties) en Peter Borgdorff, directeur van PFZW.

Borgdorff voegt nog toe, dat bij de beoordeling of je het leven na pensionering ongeveer kunt doorzetten ook andere persoonlijke financiële factoren een rol spelen. “En dat is heel persoonlijk. Het gaat niet alleen om de inkomsten van AOW en het aanvullende pensioen, maar ook om vragen als: Is het huis helemaal of gedeeltelijk afbetaald? Zijn er nog kosten voor de al dan niet studerende kinderen? Enzovoort. Dat laat onverlet dat het onze ambitie is en moet zijn om indexeren mogelijk te maken en daarmee

de inflatie te kunnen bijhouden. Maar we moeten inderdaad minder beloven en beter uitleggen.” Wortmann vult aan: “Natuurlijk moeten wij als pensioenfondsen de ambitie hebben om een goed en dus aan de economische ontwikkelingen aangepast pensioen uit te keren en een goede opbouw van werkenden te realiseren, maar we moeten af van de beloften. Het is veel beter om het met de deelnemers te hebben over verwachtingen. Dan kunnen we ook met andere, maar natuurlijk wel voorzichtige (prudente), rekenregels werken. Voorwaarde is wel dat we nadrukkelijk vasthouden aan een solide premie, die voldoende bijdraagt aan een goed pensioen. Want pensioen is immers premie plus rendement.”

Borgdorff: “Mensen hebben er vaak geen idee van dat de inleg van geld (betaalde premie) door beleggingen gedurende hun werkzame leven én de pensioenjaren (ja ook dan nog) vier keer over de kop gaat. En om dat te realiseren doen de pensioenfondsen hun stinkende best. Daarop mogen onze deelnemers rekenen. En de verantwoordingsorganen van de pensioenfondsen zijn er om dat te controleren”.

Peter Borgdorff

Huidig financieel toetsingskader veel te knellend

Borgdorff: “We snappen, dat mensen langzamerhand het vertrouwen verliezen. Dat de koopkracht achterblijft doet pijn. Zeker als je beseft dat pensioenfondsen veel geld hebben (ongeveer € 1300 miljard) en toch volgens de huidige rekenregels niet over genoeg buffer beschikken om toekomstige problemen op te vangen. Het huidige financiële toetsingskader van de overheid is veel te knellend. Je zou een situatie moeten hebben waarbij je in goede economische tijden gepensioneerden kunt laten meeprofiteren, terwijl jongeren ervan profiteren in de opbouw van hun pensioen. En als het dan wat slechter gaat, beseffen ook gepensioneerden wel dat pensioenfondsen even op de rem moeten trappen”.

Beide gesprekspartners benadrukken dat alles wat pensioenfondsen doen wel evenwichtig moet zijn. Daarmee bedoelen ze dat ze de generaties gelijk moeten behandelen. Te optimistisch indexeren

“
We snappen,
dat mensen
langzamerhand
het vertrouwen
verliezen. Dat
de koopkracht
achterblijft doet
pijn.
”

kan ten koste gaan van jongeren, te pessimistisch gaat ten koste van de gepensioneerden. En dan komt er ook nog de vraag hoe de omschakeling naar een vernieuwd stelsel zodanig moet plaatsvinden dat geen van de generaties de dupe wordt. Als pensioenfondsen bijvoorbeeld het geld van de buffers gebruiken, dan gaat het ten koste van de gepensioneerden (indexering blijft dan langer uit), als de premie hoger blijft dan noodzakelijk is, dan gaat het ten koste van de werknemers. Binnen de Sociaal-Economische Raad (SER) zijn ze ook aan het praten hoe de overgang (transitie) evenwichtig vorm kan krijgen. Een lastige klus waar de pensioenfondsen niet bij zitten, maar wel een bijdrage leveren vanuit hun expertise. Wortmann en Borgdorff vinden het van belang dat de overgangstermijn niet te lang gaat duren. Als er beslissingen worden genomen die pas over 15 jaar hun beslag krijgen, dan weet niemand op dat moment meer wat er 15 jaren eerder is besloten en gezegd. Zij denken aan een transitieperiode van ongeveer 5 jaar.

Corien Wortmann-Kool

Geen zekerheden maar verwachtingen

Borgdorff: “Eigenlijk zijn we ook veel te veel meegegaan in de technische discussie. Het moet er voortdurend om gaan wat de deelnemers (medewerkers en gepensioneerden) belangrijk vinden en dus om de vraag hoe we het kunnen uitleggen. Daar hoort ook bij dat je rekent met geld dat je nog moet ontvangen, de premie en de beleggingsopbrengsten”. Wortmann geeft nog een keer aan, dat het belangrijk is de deelnemers te vertellen wat ze kunnen verwachten, zonder zekerheden te bieden. “Een pensioencontract met alleen maar zonneshijn en mooi weer is onrealistisch. Daar moet je eerlijk in zijn.”

“
Een pensioen-
contract met
alleen maar
zonneshijn en
mooi weer is
onrealistisch.
Daar moet je
eerlijk in zijn.
”

Op de vraag of het wellicht goed zou zijn als een pensioenfonds straks kan kiezen of te werken met het vernieuwde stelsel of bij het bestaande stelsel te blijven, geeft Borgdorff aan, dat het niet zozeer gaat om de overdrachten van het ene pensioenfonds naar een ander pensioenfonds (zoals bij een werknemer die van baan verandert), maar dat het gaat om gelijke behandeling. “De grootste groep mensen (zo’n 8 miljoen) werken, weliswaar met veel wisselingen, in vergelijkbare organisaties. Daarvoor is gelijke behandeling belangrijk. Naar de situatie van de zogenoemde gesloten fondsen en de beroepsfondsen, bijvoorbeeld de huis-

artsen, zal apart gekeken moeten worden. Verschillende contracten zijn voor de overige pensioenfondsen niet aan te bevelen. Verder zal de vernieuwing zo aantrekkelijk moeten zijn, dat pensioenfondsen om die reden mee gaan doen. Blijft over dat je de groter wordende groep zzp’ers wel in de vernieuwingsslag moet meenemen. “

Wij stáán voor onze deelnemers

Borgdorff en Wortmann pleiten voor meer ruimte voor de pensioenfondsen. Daar zit kennis, ervaring en deskundigheid, ook nog eens gecheckt door De Nederlandse Bank. Borgdorff: “Bovendien, wat er ook besloten wordt, als deelnemers de consequenties ervaren bellen ze niet naar de overheid maar naar ons. Wij moeten het dan ook kunnen uitleggen. Dat doet een appèl op ons. We kunnen altijd wel de zwarte Piet doorschuiven naar de overheid, maar wij zullen ook onze dienstverlening en onze communicatie op orde moeten brengen en houden. Dat belten gebeurt overigens al veelvuldig. Mede daarom hebben we als vijf grote pensioenfondsen gezamenlijk een ingezonden artikel geplaatst in de NRC. Omdat we willen laten blijken dat we namens onze deelnemers ons grote zorgen maken over het uitblijven van een pensioenakkoord. En voor onze deelnemers stáán we. Dat is inherent aan pensioenfondsen. Het zijn geen financiële instellingen, ook al gaat er veel geld in om. Ze zijn het gevolg van een arbeidsvoorwaardelijk contract. Dat is het grote verschil”. Wortmann benadrukt nog een keer, dat het gaat om de vaststelling van solide premies, want dat is een belangrijke basis voor een toekomst bestendig stelsel. “Daar moeten we het ook over hebben!”

Stof genoeg om nog uren te kunnen doorpraten, maar Borgdorff moet naar een andere vergadering. In de zaal naast de gesprekskamer zit een grote groep beleggers te wachten. Ook belangrijk. —

Geef uw testament een missie

Mensen met een Missie in uw testament

Mensen met een Missie is er voor mensen die leven onder moeilijke omstandigheden. Mensen die dagelijks te maken hebben met onrecht en discriminatie. Wij investeren in mensen. Zodat zij voor zichzelf en hun gemeenschap kunnen opkomen en hun leven kunnen verbeteren. Dit doen we in Afrika, Azië en Latijns Amerika.

Wilt u deze mensen steunen, ook als u er niet meer bent?

Contact: Julie Mingeli 06 - 57 78 29 64
juliemingeli@mensenmeteenmissie.nl
mensenmeteenmissie.nl/testament

Het verpleeghuis, daar kom je liever niet

De kans dat ouderen aan het eind van hun leven moeten worden opgenomen in een verpleeghuis is, door het sluiten van de verzorgingshuizen, flink toegenomen. De meeste nog vitale ouderen gaan er vanuit dat het voor hen niet zo'n vaart zal lopen. Er bestaat zelfs een zekere afkeer tegen opname in een verpleeghuis. De uitdrukking 'Als ik zover ben, moeten ze me maar een spuitje geven' is regelmatig te horen. Maar gek genoeg neemt bijna niemand de maatregelen (codicil, gesprek met de huisarts) om dat dan ook te regelen.

Toch is het beter om er wel bij stil te staan, we gaan immers niet zomaar dood, daarvoor is de uitval van veel lichaamsfuncties noodzakelijk. Ergo, de laatste een à twee jaar van ons leven zijn we zeer hulpbehoevend en hebben zelfs bij de meest eenvoudige handelingen ondersteuning nodig. De enige plek waar zorgaanbieders dat 24 uur per dag, 7 dagen in de week geven, is het verpleeghuis. Er bestaat ook nog opvang in particuliere verzorgingshuizen, maar dat is alleen voor de zeer vermogende ouderen weggelegd.

Meer geld

Het verpleeghuis is de afgelopen jaren vaak negatief in het nieuws geweest. Dat heeft geleid, met dank aan Borst en Gaemers, tot een omslag in het beleid en denken over verpleeghuiszorg.

Allereerst is nog door de vorige staatssecretaris Van Rijn het budget voor verpleeghuiszorg met 2,1 miljard verhoogd van 11 miljard naar ruim 13 miljard per jaar, dat is een budgetverhoging met 20%. De huidige minister De Jonge heeft daarna bepaald dat zorginstellingen van de extra 2,1 miljard tenminste 85% moeten besteden aan 'extra handen aan het bed'. Dit extra budget komt alleen beschikbaar voor een zorginstelling, als zij daadwerkelijk extra zorgpersoneel hebben aangenomen.

De resterende 15% (ruim 300 miljoen) mogen zorginstellingen gebruiken

voor scholing, innovatie en extra cliëntzorg (extra activiteiten boven de reguliere zorg). Denk aan een begeleide wandeling, spelactiviteiten, e.d.

De Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) ziet erop toe dat zorginstellingen het toegekende budget ook voor de zorg besteden en niet op slinkse wijze voor een hoger inkomen van het topmanagement of dure interim-managers.

De cliënt centraal

Nog maar enkele jaren geleden was de zorg, in zijn algemeenheid en de verpleeghuiszorg in het bijzonder, vooral organisatie gedreven. Het management bepaalde tot op de minuut hoe en hoelang het zorgpersoneel een bepaalde zorgactiviteit moest uitvoeren.

Hoewel het verpleeghuis vooral wordt geassocieerd met vergevorderde dementie, is in werkelijkheid de populatie divers. Niet iedere bewoner is dement. Ook iemand die op zijn tachtigste door een hersenbloeding blind is geworden, maar verder goed functioneert, of een negentigjarige die door een hersenbloeding volledig is verlamd, zit in een verpleeghuis. Daarnaast kunnen dementerenden in de meeste gevallen prima aangeven wat zij aan zorg verwachten.

Drie jaar geleden is het denken over verpleeghuiszorg veranderd. Het ideaal is nu dat de cliënt (met mantelzorger en naasten) zelf bepaalt hoe de zorg wordt

ingericht. Denk daarbij aan: wanneer opstaan, in bad of onder de douche, welke kleding, maaltijdkeuze, ontspanning en hoe laat naar bed. In feite dezelfde dingen die ook wij gewend zijn zelf te bepalen. Het zorgpersoneel assisteert daarbij.

Als de cliënt de regie krijgt, moet ook de zorggroep, waarin hij of zij is opgenomen, de wensen van de cliënt kunnen invullen. Dat betekent dat de zorggroep (8 tot 10 cliënten) dit zelfstandig organiseert. Dit worden de zogenaamde 'zelfsturende teams' genoemd.

Het management moet van regels voorschrijvende superieuren worden getransformeerd naar een faciliterend management. Dus niet meer regelen, maar alleen iets doen als de zorgverleners of cliënten daar om vragen.

Voor het management en de teams is deze omslag moeilijk. De teamleden moeten nu zelf beslissingen nemen (en dat is veel lastiger dan gewoon doen wat je gezegd wordt). Het management moet veel loslaten en dat is voor veel managers tegennatuurlijk gedrag.

Belangrijk voordeel is dat er minder management nodig is, wat tot een 'plattere' organisatie leidt, waardoor er meer handen aan het bed kunnen komen.

Administratieve belasting

Tot 2009 was de controle binnen de zorg vooral reactief. D.w.z. dat de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) pas optrad als er ernstige problemen bekend werden. Toen rond 2009 binnen korte tijd een aantal grote misstanden de krant haalde, kwam er vanuit de Tweede Kamer en de publieke opinie druk om meer proactief (ter voorkoming) te gaan controleren. Om dat te kunnen doen, heeft de Inspectie informatie nodig en die moeten zorginstellingen leveren.

Ook de NZa heeft een controlerende taak. De Inspectie controleert de medische kant, de NZa de algemene zorg. Het Zorgkantoor heeft als feitelijke opdrachtgever ook nog iets in de melk te brokkelen en wil graag weten hoe het met de cliënten gaat. Dit alles heeft geleid tot een wirwar aan administratieve verantwoording, wat zorgverleners als zeer belastend ervaren.

Wat er aan te doen? Terug naar de situatie van vóór 2009 wil niemand. Een idee is de rapportage te stroomlijnen zodat zorgverleners niet drie, maar slechte één keer hoeven te rapporteren. Maar ongelukkigerwijs hebben we nu net nieuwe Europese privacyregels. Die schrijven voor dat alle partijen alleen noodzakelijke informatie mogen verstrekken. Ergo, informatie naar de Inspectie mag niet naar het Zorgkantoor en vice versa.

Automatisering kan wellicht een oplossing bieden, maar onze overheid heeft op dat vlak geen gelukkige hand. Om de administratieve lasten te verminderen, maar toch de noodzakelijke controle te handhaven, moet nog iets slims worden bedacht.

Zijn we op de goede weg?

Op het congres 'Thuis in het verpleeghuis', waar iedereen die iets te maken heeft met verpleeghuiszorg aanwezig was (uiteeraard ook de Commissie ZWWM van de KNVG en NVOG), zijn de neuzen gericht om de zorg, op de wijze zoals hierboven geschetst, te veranderen. Dat zal niet eenvoudig zijn. Kleine verpleeghuizen met slechts één groep cliënten werken vaak al met cliëntregie, maar de grotere verpleeghuizen met veel groepen en veel personeel moeten nog veel stappen zetten.

Als je in een verpleeghuis terecht komt, zit je per definitie niet in de mooiste periode van je leven. Toch kun je, met de juiste zorg en jouw inbreng en die van jouw omgeving, de laatste jaren van dat leven fatsoenlijk doorbrengen.

Zorgverleners en instellingen moeten nog een flinke omslag maken, maar het lijkt de goede kant op te gaan. Ook de omgeving van de cliënt heeft hier een taak: trek aan de bel bij de Inspectie als je van mening bent dat de zorg onvoldoende is en de zorginstelling niet op klachten reageert. —

“
Met de juiste
zorg en jouw
inbreng en
die van jouw
omgeving, kun
je ook de laatste
jaren van je
leven in een
verpleeghuis
fatsoenlijk
doorbrengen.

”

U kunt uw klacht indienen bij het Landelijk Meldpunt Zorg:
www.landelijkmeldpuntzorg.nl/burger/home
Telefoon: 088-120 50 20

IJsland is groen met bergen, heet grondwater, gletsjers en een goed zorgsysteem

IJsland heeft een prachtige natuur en er wonen zeer vriendelijke mensen, waarvan de achternaam altijd eindigt op Són (zoon van) of Dóttir (dochter van). Op het eiland dat 2,5 keer zo groot is als Nederland, wonen slechts 340.000 mensen. Die wonen vooral in de hoofdstad Reykjavik of in de plaatsen eromheen. De goed te berijden rondweg, die langs de gehele kust loopt, verbindt de verschillende kustplaatsen en de rest van de inwoners met de hoofdstad en is 1050 kilometer lang. In het zeer woeste binnenland wonen weinig tot geen mensen.

AUTEUR & BEELD:
JAAP VAN DER SPEK

Op uitnodiging van de directeur van een aantal verzorgings- en verpleeghuizen praten vertegenwoordigers van ouderenorganisaties uit 18 Europese landen met elkaar over de ontwikkelingen in de zorg en hoe de snel stijgende kosten van die zorg kunnen worden opgevangen. Vooral om van elkaar te leren en om gereedschap te hebben voor de discussies in het eigen land.

Familiebedrijf op warm water en waterkracht

Onze gastheer is Gisli Páll Palsón. Hij is net 50 jaar en de vierde generatie in het familiebedrijf (een stichting) met drie verzorgingshuizen (inclusief verpleegafdelingen) en heel veel appartementen voor senioren. Het water uit de grond is warm tot heet en stroomt via verwarmingsbuizen door de huizen en appartementen. De installaties bij de verzorgingshuizen zijn zo ruim gebouwd, dat ze ook heel veel huizen in de buurt kunnen verwarmen en dat levert weer mooi extra inkomsten op.

De overgrootvader van Gisli had wat grond en bedacht dat hij daar huizen op zou kunnen bouwen waar mensen zouden kunnen gaan wonen die zorg nodig hadden. Mensen betalen zelf de woning (scheiden van wonen en zorg) en

de zorgrekening wordt aan de overheid gepresenteerd. De formule sloeg aan en een volgend stuk grond in Reykjavik werd gekocht en bebouwd.

Zo zijn er nu drie 'nursing homes' en honderden appartementen eromheen. Op de rest van de grond werden en worden huizen gebouwd en verkocht of verhuurd. Leverde en levert wederom extra inkomsten op. Het hele land kent een paar honderd kleine en grote 'nursing homes'.

De ruime en luxe appartementen voor senioren worden door belangstellenden voor betaalbare bedragen gekocht (bijvoorbeeld als ze 60 jaar zijn). De formule is even simpel als doeltreffend. Stel dat iemand een appartement koopt voor € 100.000. Hij of zij woont daar 25 jaar. Bij overlijden van de eigenaar koopt de stichting/het bedrijf de woning terug met aftrek van 2% kosten per jaar. De erfgenamen kunnen dan € 50.000 verdelen, voor zover de eventuele hypotheek dat toelaat. Als de bewoners eerder overlijden blijft er meer geld over, als ze later sterven minder. Die 2% per jaar dekt de onderhoudskosten en nieuwe investeringen. Er is veel belangstelling voor deze woningen. Voordeel is dat er grond genoeg is om te bouwen.

Nederland prima zorgsysteem, maar ook het duurste

In diverse Europese landen zijn overheden druk aan het werk om de zorg op peil te brengen en de kostenontwikkeling in de hand te houden. Het gaat niet alleen om steeds meer mensen die ouder worden en dus in de laatste drie jaren van hun leven met de meeste kosten komen, maar ook om technische ontwikkelingen die het steeds beter mogelijk maken om tot op hoge leeftijd te opereren en die uitkomst bieden aan mensen die vroeger ten dode waren opgeschreven. Een heel groot goed, maar wel met alle kosten en keuzevraagstukken van dien.

Bij de voorbereidingen trof mij, dat wij niet alleen 1/5 deel van ons werkloon opzij leggen voor ons pensioen, maar dat we ook, of we nu werken of met pensioen zijn, zo'n € 5.500 per jaar betalen voor ons (gezondheids-)zorgsysteem. Het gemiddelde inkomen in Nederland is ongeveer € 27.000 en het modale inkomen van een

werkende € 37.000. Daarvan betalen we alles met elkaar dus gemiddeld zo'n 1/6 deel aan zorgkosten. Waarmee we inderdaad het duurste zorgsysteem hebben, zeker van Europa, maar waarschijnlijk ook van de hele wereld. Dat hebben we er voor over, want gezondheid en goede zorg is ons veel waard.

We groeien met elkaar in Nederland langzamerhand naar de € 100 miljard per jaar. Dus zijn maatregelen nodig om de kwaliteit te blijven bewaken, de toegankelijkheid te waarborgen en toch de kosten in de hand te houden. De keuzes die Nederland daarin probeert te maken, spreken veel mensen aan en lopen parallel met wat er in IJsland gebeurt. De IJslanders hebben dan ook goed gekeken naar wat er in Nederland wordt opgepakt aan preventie en de ontwikkeling van specifieke programma's.

Waar de handen van de andere landen niet voor op elkaar kwamen, was de complexiteit van het Nederlandse

“
In diverse
Europese
landen zijn
overheden druk
aan het werk
om de zorg op
peil te brengen
en de kosten-
ontwikkeling
in de hand te
houden.”

systeem en de financiering ervan uit verschillende potten, te weten de gemeentes, de zorgverzekeraars en de overheid (wet langdurige zorg). Met de daarbij behorende grensgevechten over 'Wie moet wat gaan betalen op welk moment'.

Prachtige natuur en lange dagen

Ooit zaten Amerika en Europa aan elkaar vast. Op enig moment in de geschiedenis zijn deze landdelen van elkaar losgeraakt en uit elkaar gedreven. Omdat dit vooral grote oceanen tot gevolg heeft gehad, onttrekt het zich aan onze waarnemingen. Behalve op IJsland. De scheuren lopen daar over land en zijn in de loop der eeuwen opgevuld, een soort laagland tussen bergketens, die vroeger bij respectievelijk Amerika dan wel Europa behoorde.

Nog steeds verwijderen de twee plateaus zich van elkaar, per jaar twee centimeter. Dat is zo weinig, dat er natuurlijke opvulling plaatsvindt. IJsland wordt op deze manier elk jaar twee centimeter groter. De bodem heeft alle kenmerken van vulkanisch gebied met veel vruchtbare lava. Vruchtbare grond waarop de IJslanders hun dieren houden en hun granen verbouwen.

We bezochten een tomatenkwekerij in grote kassen, die gebruik maakt van grondwarmte voor de verwarming en waterkracht-elektriciteit voor de lampen. Interessant is dat zij de techniek van kweken uit Nederland hebben overgenomen en ook de bijen (in speciale kasten) die voor het ecosysteem zorgdragen.

Hoewel IJsland een groen land is (terwijl Groenland met ijs en sneeuw is bedekt) zijn er in de hoger gelegen gebieden wel veel gletsjers. Alles met elkaar bedekken die zo'n 10% van het gehele oppervlakte. Ook op IJsland merken ze dat er echt iets verandert. Vroeger groeiden in de winter de gletsjers aan en kalfden

die in de zomer af. Dat laatste gebeurt nog steeds, maar het eerste al jaren niet meer. En dus worden de gletsjers steeds kleiner en kleiner. Geen goed teken, vinden ook de IJslanders.

Om het over zomer en winter te hebben: in de zomermaanden (soms kan het 20 graden worden) wordt het bijna niet donker en van eind oktober tot maart is het hooguit vijf uur per dag (schemer) licht. Van half december tot januari slechts drie uren. Vanwege de invloed van de warme golfstroom is het 's winters wel gemiddeld wat kouder dan in Nederland, maar er is geen sprake van voortdurende sneeuw en ijs.

IJsland is niet goedkoop, maar zeker de moeite waard voor een uitgebreid bezoek. Boeken via een reisorganisatie is over het algemeen betaalbaarder dan zelf boeken. Een beetje hotel kost € 200 per nacht, terwijl het slapen in hostels met meerdere mensen op een kamer toch al gauw € 50 p.p. betekent. Via internet en bij reisbureaus zijn de vele mogelijkheden te bekijken.

Overlevers

En de IJslanders zelf? Ze zijn niet alleen vriendelijk, maar ook trots op hun mooie en deels woeste land met een paar 'spuitende' geisers. En wat hun oorsprong is? Zelf

vertellen ze graag dat een aantal Vikingen zich op het eiland wilden vestigen, maar dat zij ook vrouwen nodig hadden. Die haalden zij op hun tochten als een soort slaven uit Ierland. Daaruit zijn de IJslanders geboren. Zelf zeggen ze dat zij daardoor zo goed in staat zijn te overleven. In ieder geval hebben ze de financiële crisis van 2008 als eerste land meer dan goed overleefd. Dat is aan alles te merken. —

De verhuizing

Vijf potige mannen en een Bossche Bol

De bel gaat. Ik doe open. Op de stoep vijf potige mannen. De verhuizers! In de straat twee grote vrachtwagens en een kraanwagen. "Is dat allemaal voor ons?", vraag ik verbaasd.

Ja dus.

AUTEUR: PIETER OMMEKEER

In de met zeil afgedekte vrachtwagens bevinden zich de grote houten kratten waarin de verhuizers onze boedel tijdelijk opslaan. De kraan tilt ze er uit. Het duurt nog een maand voordat we ons nieuwe appartement kunnen betrekken. Gelukkig kunnen we in het vakantiehuisje van mijn broer die tijd afwachten. Intussen is mijn vrouw ook bij de deur. Zij is de grote architect van de verhuizing. Ik ben maar een gewone uitvoerder. Dus stel ik haar voor als de captain voor vandaag. We verzorgen de verhuizers goed. Soep met broodjes, de hele dag koffie en een biertje als ze klaar zijn. Ze gaan hun baas vragen om ons ook naar ons nieuwe adres te mogen verhuizen, zeggen ze als ze weggaan. Dat zit dus wel goed. Mooie kerels!

Het nieuwe appartement is compleet. Hoeft eigenlijk niks aan te gebeuren. Maar die badkamer is niet onze smaak. Wel keurig. Dan alleen het badkamermeubel vervangen? Dat gaat niet, de kleur (Pergamon) is uit. Badkamermeubel in wit en bad ook in wit? Ja, maar dan kunnen we net zo goed de hele badkamer vervangen. Dat besluiten we. Er is nog wat financiële ruimte.

We kijken op Google. Dat valt best mee zo'n nieuwe badkamer. Niet dus, maar we zoeken toch een nieuwe badkamer uit. Inclusief verbouwing, muurtjes slopen, tegels eruit, andere tegels erin etc. Twee keer zo duur als ik had begroot. Maar ja, dan heb je ook wat dachten wij. Iets later bij de reviews van de firma op Google de schrik van ons leven. Slechte service, in zee gaan met onduidelijke bedrijfjes, onbevoegde zzp'ers en ga zo maar door. Bedrijf gebeld. Ja, die periode hadden ze gehad, maar het was nu veel beter, alles in eigen beheer.

We maken een afspraak met de aannemer. Grote forse man met doorrookte grockstem. "O hemel", dacht ik, "hoezo in eigen beheer?" "Tonnie werkt voor zichzelf. Gaat helemaal goedkomen." En het kwam goed. Tonnie bleek een gouden vent. Kwam z'n afspraken na en huurde gekwalificeerde onderaannemers in. Wees ons ook op een minuscuul deukje in het kostbare badkamermeubel dat hij bij het uitpakken constateerde. Is veel later door de 'badendokter', echt waar, zo werd die genoemd, onzichtbaar gerepareerd. En nu is die badkamer de trots van ons huis.

De verhuizers hebben we de tweede keer getrakteerd op Bossche Bollen van De Groot. Hoe je die moet eten? "Nou zó, mevrouw", zei één van hen en nam een grote hap van de bol waarbij de slagroom alle kanten opspoot. Lachen!

Het heeft net geregend. Ik zit achter mijn bureau te genieten van het uitzicht. Zonovergoten landschap, prachtige wolkenpartijen en in de verte het torentje van Bokhoven. "Wat een bofkonten zijn wij eigenlijk", gaat er door mij heen. En dan moet ik ineens denken aan dat prachtige gedicht van Marsman:

"Herinnering aan Holland"

"Denkend aan Holland zie ik breede rivieren traag door oneindig laagland gaan. Rijen ondenkbaar ijle populieren als hoge pluimen aan den einder staan. En in de geweldige ruimte verzonken de boerderijen, verspreid door het land."

Mooier kan ik het niet zeggen. —

Senioren mogen meepraten, maar dan wel als het akkoord al is gesloten

VERSLAG VAN DE DEBATMANIFESTATIE IN DE JAARBEURS OP 19 NOVEMBER

Daar zaten ze dan naast elkaar op de voorste rij, Jaap van der Spek, voorzitter van de NVOG en minister Koolmees. Van der Spek heeft in zijn functie van medeorganisator van de grote debatmanifestatie in de Jaarbeurs te Utrecht de minister opgehaald en samen wachtten ze op de officiële aanbieding van het 'Kader voor een nieuw Pensioenstelsel', dat acht seniorenorganisaties hebben opgesteld.

AUTEUR :
ROELOF JAN MULDER

Het kader bevat de criteria waarop de seniorenorganisaties de aanpassingen van het bestaande pensioenstelsel zullen beoordelen. Daarbij doen de acht organisaties, die gezamenlijk 800.000 gepensioneerden vertegenwoordigen, het aanbod om actief mee te werken aan de totstandkoming van een Breed Nationaal Pensioenakkoord. Maar of de minister van dat aanbod gaat gebruikmaken, is nog maar zeer de vraag.

Overweldigende belangstelling

Het was een goede bijeenkomst. De grote Juliana-congreszaal van de Jaarbeurs was tot de nok toe gevuld met 500 veronturste en over het algemeen ontevreden senioren. Zij waren de gelukkigen die een entreebewijs hadden kunnen veroveren voor dit debat. De belangstelling was namelijk overweldigend en velen moesten worden teleurgesteld.

Joep Schouten, voorzitter van de KNVVG, opende de middag. Hij schetste de problematiek waarin de gepensioneerden de laatste jaren verzeild zijn geraakt. Zo gaf hij het voorbeeld van iemand van 80 jaar die hem had benaderd, omdat hij het niet meer zag zitten. In de laatste tien jaar had hij meer dan 3.000 euro ingeleverd. Hij en zijn vrouw zagen de bodem van

hun spaarpot en wisten niet meer hoe het in de toekomst verder zou moeten. Tien jaar niet meer geïndexeerd. En waarom?

"Het vertrouwen in de Nederlandse pensioenfondsen is weg", zo betoogde Schouten. "De gemiddelde Italiaan heeft meer vertrouwen in zijn of haar pensioenfonds dan de gemiddelde Nederlander. En wij hebben nog wel het beste pensioensysteem ter wereld. En hoe komt dat dan? Vooral door falende communicatie." Hij durfde het woord media kennelijk niet in de mond te nemen.

Overheid zoekt naar schijnzekerheid

"We worden de laatste tien jaar voortdurend dag in dag uit bestookt met negatieve berichten over de pensioenen", zo stelde Schouten. Jongeren vragen zich nu af: "Zit er straks nog wel genoeg in de pensioenpot als wij aan ons pensioen toe zijn? En de gepensioneerden hebben te maken met lage dekkingsgraden, zelfs eventuele kortingen op hun pensioen en dat allemaal vanwege de lage rekenrente. Dat is een constructie om zekerheid te verkrijgen voor de toekomst die in Den Haag wordt afgesproken. Maar de toekomst is per definitie onzeker. En de zekerheid die we nu hebben, is al gegarandeerd voor minsten 30 jaar."

"Over de stellingen moest gestemd worden"

Het panel v.l.n.r.: Tuur Elzinga FNV pensioenen, Hedda Renooij, Han de Jong ABN AMRO, Semih Eski CNV-jongeren/Pensioenlab, Jochem Sluis PF Fysiotherapeuten.

Hij refereerde daarmee aan het gigantische bedrag waarover de fondsen op dit moment beschikken (ongeveer 1400 miljard euro). "Volgens de vijf grootste pensioenfondsen in ons land kunnen ze 70 jaar zonder problemen vooruit met het uitkeren van de pensioenen. Maar de overheid wil zekerheid en is daarom niet bereid om van het huidige systeem van rekenrente af te stappen. Wij vinden dat zoeken naar schijnzekerheid. En wat de jongeren betreft, die worden ook benadeeld want ook hun opbouw wordt niet geïndexeerd."

Schouten stelde dat het tijd werd dat er een breed draagvlak wordt gevonden voor een eventueel nieuw stelsel. Zo dienen bij de onderhandelingen zowel de seniorenorganisaties als de jongeren aan tafel te zitten. Dat gebeurt nu niet. Dat zou overigens later op de

middag worden ontkend door de minister, "want de seniorenorganisaties zijn immers vertegenwoordigd in de SER?", stelde hij. Dat is zo, maar de SER komt er niet uit en de onderhandelingen vinden nu plaats tussen de vakorganisaties en de minister. Een drogredenering dus.

Criteria waaraan een (nieuw) pensioenstelsel moet voldoen

Vervolgens kwam Gidy Koopmans, covoorzitter van de gezamenlijke pensioencommissie, aan het woord. Hij nam de criteria waaraan een nieuw pensioenstelsel zou moeten voldoen nog eens met de zaal door.

Belangrijkste punten:

- Na de datum van pensionering moeten mensen

Minister Koolmees heeft zojuist het 'Kader voor een nieuw pensioenstelsel' aangeboden gekregen.

Gebroederlijk naast elkaar, Jaap van der Spek en minister Koolmees

hun manier van leven ongeveer kunnen voortzetten. (Dat heette vroeger een waardevast of zelfs een welvaartsvast pensioen, r.j.m.).

- We moeten af van de zogenoemde zekerheid en de zekerheidseisen die nu alleen maar knellend werken en geen zekerheid blijken te zijn.
- Weg uit het knellende keurslijf van het FTK (Financieel Toetsings Kader). Ook jongeren bouwen nu veel te weinig pensioen op.
- Collectiviteit, solidariteit en verplichtstelling blijven de basis.
- Aanpassing van de rekenregels. Op weg naar een prudent rekenrendement
- We willen een volwaardig gesprekspartner zijn. Zowel jongeren als ouderen dienen bij de onderhandelingen aan tafel te zitten

Meer dan 10.000 respondenten

Vervolgens was het de beurt aan Rob Doorenbos van Motivaction, die de resultaten van de enquête, die enige tijd geleden voorafgaand aan dit debat was gehouden onder een groot aantal gepensioneerd,

besprak. Meer dan 10.000 respondenten hadden gereageerd. Dat wil toch wel wat zeggen. Doelstelling van het onderzoek was om de achterban van de gepensioneerd een stem te geven in het pensioendebat. En daarnaast inzicht te verschaffen in de wensen ten aanzien van een (nieuw) pensioenstelsel.

Belangrijkste conclusies:

- Behoud van de levensstandaard en garantie van koopkracht hebben de hoogste prioriteit. 97% van de ondervraagden vindt dat wenselijk of zeer wenselijk.
- Ook is er grote overeenstemming over de indexatie. Liefst 87% van de ondervraagden vindt dat de pensioenuitkering mee moet stijgen met de prijzen.
- 85% vindt dat de pensioenuitkering gegarandeerd moet zijn.
- Ook solidariteit en verplichtstelling vinden de respondenten belangrijk. 88% vindt dat deelname voor alle werknemers verplicht moet zijn.
- En 77% vindt dat ouderen en jongeren solidair met

elkaar moeten zijn.

- Collectief beleggen wordt door 77% van de respondenten belangrijk gevonden.

Dan waren er nog vragen waar veel respondenten moeite mee hadden. Met name omdat het hier om ingewikkelde en ingrijpende keuzes ging. Voornaamste conclusie: men gaat in grote meerderheid voor de optie minder zekerheid als de kans op indexatie groter wordt. Bijkomende conclusies: de regels zijn veel te streng, voorzichtigheid schiet door, het huidige streven naar zekerheid heeft tot koopkracht verlies geleid (en tot verlies van belastinginkomsten derhalve. r.j.m.)

Een volledig gegarandeerd pensioen is onbetaalbaar en de focus moet liggen op een stabiel pensioen. Daar was de zaal het overigens geheel mee eens. Liever meer kans op indexatie met meer risico dan een gegarandeerd pensioen zonder kans op indexatie bijvoorbeeld.

Open doekjes

Dan de paneldiscussie. De organisatie had getracht om alle partijen die in de pensioendiscussie belangrijk zijn in het panel vertegenwoordigd te laten zijn. Het werd een levendige discussie, uitstekend geleid door dagvoorzitter Joep Schouten. Highlights? Het betoog van Semih Eski, voorzitter van CNV-jongeren en betrokken bij het pensioenlab. Hij brak een lans voor solidariteit tussen ouderen en jongeren en dat kwam hem op een paar open doekjes van de zaal te staan.

Han de Jong van ABN AMRO kreeg te maken met kritiek uit de zaal over zijn stelling: 'verwachte rendementen op de beleggingen van pensioenfondsen zijn op middellange termijn zeer bescheiden'. In de discussie bleek dat hij daar ook de lang renderende beleggingen mee bedoelde, zoals obligaties. Maar bijvoorbeeld PFZW belegt het grootste deel van haar vermogen (risico gespreid over Nederland en de wereld en over een groot aantal fondsen) in aandelen. Waar die voorzichtige aanname dan ook op was gebaseerd, werd niet helemaal duidelijk.

Discussie veel te technisch

Het voert te ver om de hele middag in deze samenvatting weer te geven. Volstaan kan worden met nog een paar opmerkingen over het grote probleem van de steeds geringer wordende aantal deelnemers in de pensioenfondsen. Vooral als gevolg van het dalende aantal vaste banen en het toenemende aantal zzp'ers. Een oplossing daarvoor is dringend noodzakelijk.

Dan het communicatieprobleem. De discussie is langzamerhand veel te ingewikkeld geworden. Dat komt vooral ook door het al of niet bewust gebruiken van typisch pensioenjargon. De meesten haken af en zo langzamerhand begrijpt niemand er meer wat van.

Onacceptabel

Lang werd er tot slot gewacht op het betoog van de minister. Na het in ontvangst nemen van het kader van de seniorenorganisaties hield hij een korte toespraak. Die was behalve zeer ingewikkeld ook enigszins teleurstellend. Belangrijkste conclusie: hij handhaaft het regime van de rekenrente. Ook als er wordt afgestapt van gegarandeerde pensioenen. Voor de vakorganisaties zal dit standpunt van de minister onacceptabel zijn en voor de seniorenorganisaties idem dito. En voor wat betreft het aanzitten van jongeren en ouderenorganisaties aan de onderhandelingstafel? Geen sprake van. Wel deed de minister de toezegging dat binnen een week na een eventuele overeenkomst jongeren en senioren zullen worden uitgenodigd om over de verdere uitvoering van een en ander te overleggen. Dat dan weer wel.

Tot slot vroeg Jaap van der Spek in diens afsluiting van het debat zich af of het niet vreemd is dat pensioenfondsbestuurders een grondige screening moeten ondergaan door DNB alvorens tot het bestuur toe te treden, terwijl dit voor de betrokken leden van Tweede en Eerste Kamer kennelijk niet nodig wordt geacht.

Merkwaardig! —

De zorgverzekering in 2019

De door de overheid in de begroting geadviseerde zorgverzekeringspremie stijgt van € 1.308 per jaar in 2018 naar € 1.432 in 2019. Dit is een onverwachte stijging! De zorgverzekeraars mogen hun eigen premie vaststellen, maar gaan meestal uit van deze geadviseerde premie.

AUTEUR: JOOP BLOM,

Voorzitter commissie Zorg, Welzijn, Wonen en Mobiliteit NVOG/KNVG

De in 2018 door de zorgverzekeraars berekende premie bedroeg tussen de € 1.200 en € 1.450 per jaar (exclusief collectiviteitskorting), dus zowel minder als hoger dan de geadviseerde € 1.308. Zoals ieder jaar heeft DSW, een kleine maar actieve regionale zorgverzekeraar, direct na Prinsjesdag zijn premie voor 2019 al gepubliceerd, € 1.344 per jaar. Belangrijk daarbij is dat zij geen collectieve contracten kennen en dus ook de premie niet extra moeten verhogen om een korting te kunnen financieren!

Vanaf medio november zullen wij weten wat de zorgverzekeraars gaan rekenen. Wij verwachten echter dat de meeste zorgverzekeraars een premie zullen calculeren die op het niveau ligt van de door de overheid geadviseerde premie.

In ieder geval zal ook de maximale zorgtoeslag stijgen van € 1.139 naar € 1.233 per jaar.

Waarom deze verhoging? In de begroting van VWS wordt op pagina 225 daarvoor de volgende redenen gegeven:

a. De zorguitgaven stijgen met € 2,5 miljard, voor een belangrijk deel ook veroorzaakt door loon- en prijsstijgingen, een groter aantal verzekerden dat zorg nodig heeft en steeds meer mogelijkheden voor medische ingrepen.

b. De reserves van de zorgverzekeraars zijn in de afgelopen jaren voor een belangrijk deel gebruikt voor 'subsidiëring' van de premie. De reserves zijn nu gedaald tot even boven het door De Nederlandsche Bank (DNB) voorgeschreven minimum, dus deze 'subsidiëring' moeten zij afbouwen.

c. De verhouding van het totaal van de betaalde premies in Nederland, vermeerderd met het eigen risico enerzijds en de opbrengsten van de inkomensafhankelijke premie (de premie die wordt ingehouden op uw pensioen en bij werkende op hun inkomen) anderzijds, moet wettelijk 50/50 zijn. Dit is in 2015 t/m 2018 wat scheefgegroeid. Daarom moet de opbrengst van de nominale premies iets worden verhoogd door deze premie extra te verhogen.

De Inkomensafhankelijke zorgverzekeringspremie wordt voor gepensioneerden verhoogd van 5,65% in 2018 tot 5,70% in 2019. Een zeer geringe verhoging, ondanks de hogere zorguitgaven, mede veroorzaakt door wat in het vorige punt onder c is gezegd. Het maximum inkomen waarover deze premie betaald moet worden, (nu € 54.614), zal vermoedelijk ook worden verhoogd maar dat horen wij pas in december.

Het eigen risico

Zoals bekend heeft de regering besloten dit tijdens deze regeringsperiode te handhaven op € 385 per volwassene per jaar. Verder willen wij u erop wijzen dat voor hulp door de gemeente vanuit de Wet Maatschappelijke Ondersteuning per 1 januari 2019 voor alle gemeenten een vast abonnementstarief wordt ingevoerd van € 19 per maand. Dit ongeacht de omvang van de hulp en van het inkomen. —

Audrey's DeliCasa

Voor wie van lekker eten houdt.

GESTOOFD (KERST)KONIJN MET COPPA EN KNOFLOOK

Bij de zachte smaak van konijn passen eigenlijk alle kruiden. Voor de Italiaanse smaak van dit gerecht is gekozen voor twee aromatische kruiden die symbool staan voor Italië, tijm en rozemarijn. Ook de combinatie met coppa*) en knoflook is heel goed gekozen en niet overheersend. Koop bij de poelier een tam konijn (is makkelijker gaar te krijgen dan een wild konijn. Het vlees daarvan is donkerder en meer vlezig). Wel even tijd aan besteden. Kan een of twee dagen van te voren klaar gemaakt worden, is dan nog lekkerder!

Ingrediënten voor vier personen

• **1 tam konijn in stukken gesneden van 1,5 kilo. Zout, peper, 5-6 el olijfolie (heb Spaanse olijfolie gebruikt van een vriend in Spanje), 100 gram coppa of rauwe ham in reepjes, 1 tl tijmblaadjes, 2 takken rozemarijnnaaldjes, 4 grote tenen knoflook, ½ rood pepertje, 1 el grof zeezout, 2 dl droge witte wijn, 3-4 dl kippenbouillon van tablet of kippenfond, 50 gr witbroodkruimels en 3-4 el witte wijnazijn. Extra nodig: een vijzel.**

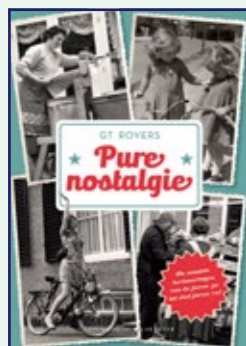
De bereiding

Bestrooi de stukken konijn met zout en peper en bak ze in een open koekenpan, rondom in de olijfolie 5 min. op middelmatig vuur, daarna zacht zetten. Konijn in grote braadpan doen. Bak in andere pan de coppa krokant in de olijfolie. Voeg de coppa met het vocht bij het konijn. Wrijf de tijm, rozemarijn, de teentjes knoflook, 1/2 rood pepertje en zeezout fijn

in een vijzel en voeg dit mengsel toe aan het konijn. Verwarm alles twee minuten op zacht vuur. Witte wijn eerst een beetje lauw maken alvorens het bij het konijn te schenken. Dek de pan af en laat het konijn ongeveer 1 uur stoven op laagste stand. Voeg steeds wat lauwe bouillon (of fond) toe tijdens het stoven. Wrijf twee teentjes knoflook fijn in de vijzel samen met de broodkruimels en de azijn. Voeg dit mengsel 5 min. voor het einde van de stooftijd toe aan het gerecht. Controleer of het vlees gaar is en haal het konijn uit de pan. Je kan ook de saus eerst zeven, dan is de peper en de knoflook eruit. Als de saus een beetje dun is, eventueel met wat allesbinder dikker maken. Als je het van tevoren maakt de hele pan met het konijn en de saus in de koelkast bewaren. Vervolgens voor het serveren alles zachtjes warm maken en de saus eventueel apart binden. Is heerlijk met gebakken appels, puree, spruitjes en natuurlijk een koel glas witte wijn.

*) Coppa wordt gemaakt van ontbeende hals- en schouderkarbonade. Na het zouten wordt het vlees ingewreven met een kruidenmengsel van witte peperkorrels, jeneverbessen, nootmuskaat en kaneel en vervolgens gedroogd.

BUON NATALE
BUON APPETITO
Ciao Audrey
audrey.mp@hotmail.com
(heeft u vragen, altijd welkom)

G.T. ROVERS
Pure Nostalgie
 hardcover, 148 pagina's, ISBN
 9789045215204, Karakter Uitgevers
 B.V., € 17,99

Boeiende beschrijvingen van diverse onderwerpen voorzien van prachtige foto's die vaak beschikbaar gesteld zijn door

het Nationaal Archief. Van de eerste nylonkousen in de jaren dertig, het brood op de bon, trouwjurken van parachutestof in de oorlog tot interieurs in de jaren zeventig. Over boeken met Pietje Bell, Kruiemeltje, Arendsoog en Pinkeltje. De opkomst van de televisie met series als Swiebertje, Floris en De Fabeltjeskrant. Wist u dat het woord Nozem veelal verklaard wordt als Nederlands Onderdaan Zonder Enige Manieren en dat SRV Samen Rationeel Verkopen betekent? Nostalgisch zwijmelen, wegdromen én gruwelen in de tijd van toen. Een leuk cadeauboek voor iedere generatie om te lezen en te bekijken met kinderen en kleinkinderen. (MW)

STEPHEN HAWKING
De antwoorden op de grote vragen
 hardcover 264 pagina's, ISBN
 9789000365043, Uitgeverij Het Spectrum,
 € 19,99

Een voor ieder die een beetje zijn best doet begrijpelijk boek, van,

door, over en met de grote natuurkundige geschreven waarin tien grote vragen worden gesteld en beantwoord. Het antwoord op "is er een god?" is helder, maar zal niet iedereen bevredigen en het antwoord op "hoe is alles begonnen?" laat je vooral nadenken over de betekenis van "alles". Vergeleken daarmee is de rest van dit prachtig uitgevoerde en goed vertaalde (Rob de Ridder) boek, bijna kinderspel, ook als het zwarte gaten betreft. Hawkings betekenis voor de natuurkunde is groot, maar door zijn ziekte ALS heeft hij ook de medische wetenschap vooruit geholpen. Kopen dus dit boek en lezen en herlezen en erover vertellen en laten lezen! (JV)

GABRI VAN TUSSENBROEK
Amsterdam en de Nachtwacht - De mannen op het meesterwerk van Rembrandt
 paperback 160 pagina's, ISBN
 9789044638585,
 Uitgeverij Prometheus, € 18,99

Mocht u weer eens voor "De schutters van wijk II onder leiding van kapitein Frans Banninck Cocq" staan, dan is het vooraf lezen van dit werk van Van Tussenbroek aan te bevelen. Het nu beroemde doek, bekend als De Nachtwacht, werd gemaakt voor de Kloveniersdoelen, een verenigingsgebouw van de Amsterdamse schutterij. Onder welke omstandigheden werd het gemaakt, wie betaalde er voor en hoeveel? Wat doet dat meisje daar met die kip, hangend aan de poten aan haar gordel? Wat zijn kloveniers? En ach, musketier Leijdeckers, rechts naast de linkerschouder van luitenant Ruytenburch, zo actief de "pan" van z'n musket leegblazend, heeft het werk nooit in voltooiide staat gezien. Gestorven op 43-jarige leeftijd. (CNH)

LONELY PLANET
Mooiste treinreizen
 hardcover 304 pagina's, ISBN
 9789021570044, Kosmos Uitgevers,
 € 25,00

De Mooiste Treinreizen geeft een overzicht van mooie en bijzondere treinreizen. Van exclusieve beroemde ritten met de huidige Oriënt-Express, tot eenvoudige normale treinreisjes langs het Duitse deel van de Rijn. Het boek is een 'must' als u voornemens bent een bijzondere reis te willen maken per luxe of bijzondere trein. Met de beschrijving van de ritten en de schat aan noodzakelijke informatie is deze luxe reisgids zeer compleet. Het verslaat het internet als informatiebron en inspireert de lezer absoluut. Het boek geeft je het gevoel dat reizen per trein magisch kan zijn en dat de bestemming er niet toe doet. Het gaat juist om de reis en wat er aan boord gebeurt in het vaak betoverend mooie materieel. (PVS)

MARJOLIJN UITZINGER
Verloren in Berlijn
 paperback 256 pagina's, ISBN
 9789044541465, Uitgeverij De Geus,
 € 19,99

De moord op Valentina, de eigenaresse van een Berlijnse kapperszaak, lijkt een mysterie. De Nederlandse journaliste Sam Coorevaar heeft haar kort daarvoor geïnterviewd voor een serie over vrouwen uit de DDR, die na de val van de Muur in 1989 een succesvolle carrière hebben opgebouwd. Zij ontdekt dat in de DDR tientallen vrouwen hun baby moesten afstaan voor Zwangsadoptie, gedwongen adoptie. Ook Valentina blijkt dit overkomen te zijn. Samen met Andreas, de toenmalige partner van Valentina, legt Sam een omvangrijk schandaal bloot. Dit is echter niet zonder gevaar, want de belangen zijn groot. Een vlot geschreven thriller, waarin de in Berlijn wonende schrijfster ook nog eens op knappe wijze een historisch onderwerp heeft verweven. (RW)

HEEL HOLLAND BAKT
Mijn Bakboek,
 hardcover 144 pagina's, ISBN
 9789021569628, Kosmos Uitgevers,
 € 17,50

Maak je enige, echte, eigen bakboek met Heel Holland Bakt! Een soort bak-dagboek om je favoriete recepten op te schrijven, met naast ruimte voor vermelding van het aantal personen, voorbereidings- en baktijd, niveau, ingrediënten en bereiding ook nog plek voor aantekeningen, variaties én een leuke foto van het eindresultaat. Ingedeeld in de rubrieken koekjes, cakes, taarten en hartig. Daarnaast op een leuke manier vormgegeven pagina's voor herinneringen van feestmomenten met foto's. Afgewisseld met heerlijke recepten van Heel Holland Bakt, uitleg over basisbehoeften, weetjes, inhoudsmaten, decoratietips en nog veel meer. Een heerlijk boek om zelf te kopen, te krijgen of om cadeau te geven. (MW)

JANNY VAN DER HEIJDEN
ISM WILLEM TE SLAA
Dineren aan de Gracht - Aan tafel bij van Loon
 hardcover 192 pagina's, ISBN
 9789038805580, Museum van Loon/
 Nijgh & Van Ditmar, € 29,99

Een combinatie van een tentoonstellingscatalogus en kookboek. Conservator Willem te Slaa verhaalt over de vele belangrijke gasten die door de regentenfamilie Van Loon in dit grachtenpand ontvangen werden. In het souterrain werden de diners en ontvangsten door het personeel voorbereid. Door dagboekfragmenten en menukaarten weten we wie er kwamen en wat er werd geserveerd, met gebruikmaking van het indrukwekkende porselein, kristal en zilver. Kookboekschrijfster Janny van der Heijden bewerkte 30 originele familierecepten. Gerechten die door het personeel in het souterrain, in huiselijke kring in de tuinkamer en bij ontvangsten in de eetkamer werden genuttigd. De tentoonstelling duurt nog tot 14 januari 2019. (MW)

PIM VAN VLIET EN JAN DE KONING
De conservatieve belegger - Een bewezen formule voor hoog rendement met laag risico,
 hardcover 192 pagina's, ISBN
 9789047012023, Uitgeverij Business
 Contact, € 22,50

Met behulp van deze beleggings-experts is beleggen niet langer riskant en ingewikkeld. Zij komen op basis van grondige analyse en academisch onderzoek tot de conclusie dat de algemeen heersende gedachte dat aandelen met een hoog risico het meeste rendement opleveren simpelweg niet klopt. Investeren in zogenoemde conservatieve aandelen levert vaak verrassend veel meer op. Met veel kennis van zaken leggen ze uit waarom investeren in laag-risico aandelen zo goed werkt. De auteurs laten zien hoe we de menselijke aard in ons voordeel kunnen laten werken om een gedisciplineerde beleggingsstrategie te ontwikkelen en zo op termijn flinke vermogensgroei te realiseren. (MW)

Arbeidsmigratie bestond al in de 18^e eeuw

Vijftig jaar geleden was de groeiende wereldbevolking onderwerp van discussie. De bevolking zou volgens velen beter óf stabiel moeten blijven óf zelfs licht moeten dalen in plaats van voortdurend te groeien. Ook in Nederland verviel het taboe om te denken over een bevolkingsbeleid. Vanaf 1972 daalde in Nederland, net als in veel andere Europese landen, het aantal geboorten. Uiteraard heeft deze daling effect op de samenstelling van de bevolking.

AUTEUR: WILLEM SCHUDEDEBOOM

Sinds dertig jaar spreken veel politici over de gevolgen van de vergrijzing. Een belangrijke stelling in deze discussie is altijd dat Nederland arbeidsmigratie nodig heeft om welvarend te blijven. Daarom pleiten politici voor immigratie van arbeid. Het bewijs voor deze stelling is meestal matig en anekdotisch.

In dit artikel zetten wij de feiten op een rij, met als belangrijke vraag: Is grootschalige migratie nu gunstig of ongunstig voor de landen binnen de EU?

Altesarmut is in Duitsland een zeer bekend begrip

De bevolking in Nederland is niet vergrijsd, hoewel dat vaak gedacht wordt. Een stabiele bevolking is ongeveer: 25% jonger dan 20 jaar, 55% tussen 20 en 65 jaar en 20% ouder dan 65 jaar. Deze drie percentages in Nederland zijn in 2018: 22,2%, 59,0% en 18,9%.

Een vergelijking met Duitsland is interessant. De bevolking daar is grijzer dan in Nederland. Het aandeel van 65+ in Duitsland is thans 21,5%. Duitsland is zeker na 1950 een immigratie land geworden. In de periode 1970 tot en met 2017 groeide de Duitse bevolking met circa 5 miljoen tot bijna 83 miljoen inwoners. Het sterfteoverschot in die jaren was ruim 5 miljoen, dus was er een netto immigratie van circa 10 miljoen.

Deze toestroom had ook effect op de beloning van arbeid. Hoewel Duitsland een welvarend land is, moesten veel arbeidskrachten tussen 1995 en 2015 voor een laag uurloon werken. Rechters hadden toen vastgesteld dat een uurloon voor een volwassene niet minder dan € 4,50 mocht zijn. Duitsland heeft pas sinds 1 januari 2015 een landelijk minimumloon, dat is nu € 8,84 per uur.

De schatting in 2014 was dat circa 6 miljoen van de 42 miljoen arbeidskrachten in Duitsland erop voor-

uitgingen met dit minimumloon. 15% van de arbeidskrachten werkte toen voor een uurloon, dat in Nederland aanmerkelijk beneden het sociale minimum lag. Een gevolg van deze lage lonen en het ontbreken van een staatspensioen is dat veel gepensioneerden in Duitsland een slecht pensioen hebben. 'Altersarmut' is in ons buurland een zeer bekend begrip. Aanvullend probleem hierbij is dat het grootste deel van de gepensioneerden woont in een huurwoning en geen woning in eigendom heeft.

Ondanks de vergrijzing en het sterfteoverschot in Duitsland zijn de laagste lonen tussen 1995 en 2015 niet veel gestegen. Veel mensen met lage inkomens profiteerden niet van de gestegen welvaart. Gegeven de bijzondere economische eigenschappen bij de beloning van arbeid is de instroom van arbeidsmigranten in Duitsland een belangrijk onderdeel van de verklaring hiervoor.

Welke gevolgen heeft arbeidsmigratie voor het land, waar deze arbeidskrachten vandaan komen?

Weer het Duitse voorbeeld. De bevolking in veel Duitse landelijke gebieden is afgelopen decennia gekrompen, omdat jongere werknemers naar steden vertrokken. De bevolking in die gebieden is ook sterk vergrijsd, waardoor allerlei vitale functies in deze gebieden niet meer bestaan. De gezondheidszorg is een duidelijk voorbeeld. Jonge huisartsen werken veelal liever in stedelijke gebieden dan op het zeer rustige platteland. Vervolgens hebben Duitse zorgverzekeraars artsen uit voormalig Joegoslavië gevonden, die na herscholing als arts op dat Duitse platteland gingen werken.

Veel mensen spreken dan ten onrechte van een win-win situatie. Het idee dat in voormalig Joegoslavië een zeer groot artsenoverschot is, is niet waar. De

medische zorg in voormalig Joegoslavië en daarmee de mensen in dat gebied hebben het nadeel van deze transactie. Bovendien kwamen de kosten om deze huisartsen op te leiden voor rekening van de samenleving van voormalig Joegoslavië. Die samenleving heeft niet geprofiteerd van het vertrek van hun huisartsen naar Duitsland.

Arbeidsmigratie in de 18^e eeuw

De economische geschiedenis van de Republiek van de Verenigde Nederlanden laat zien welke groepen wel voordeel hadden bij arbeidsmigratie. De Republiek was in de zeventiende eeuw en ook in de achttiende eeuw een economische grootmacht met een bevolking van circa 2 miljoen inwoners en veel arbeidsmigratie. De handelsvloot van de Republiek was zeer groot. Uit de geschiedenis van de Vereenigde Oostindische Compagnie (VOC) blijkt dat een groot deel van de bemanning, zeker in de achttiende eeuw, afkomstig was uit buurlanden. In een periode van 200 jaar schijnen 1 miljoen mannen naar Azië te zijn vertrokken en niet te zijn teruggekeerd.

Veel van hen waren geen Nederlanders. Indien zij nog leefden, bleven zij in Azië wonen. Het beleid van de VOC moedigde hun verblijf daar aan door het bieden van werk. Veelal was de voorwaarde dat zij ook daadwerkelijk in de dorpen gingen wonen waar hun werk was. Indien de VOC niet had kunnen beschikken over deze bemanningen, dan had de VOC een groot deel van de 4.700 reizen naar Azië niet kunnen maken. De VOC en haar financiers hadden duidelijk voordeel bij deze arbeidsmigratie.

Hogere productiviteit en meer kwaliteit

Een stabiele dan wel een licht krimpende bevolking vraagt een ander overheidsbeleid dan een groeiende bevolking. Een aangepast beleid laat de gehele samenleving van de voordelen van de vergrijzing profiteren, terwijl dit beleid mogelijke nadelen zoveel mogelijk beperkt. De voordelen van vergrijzing worden trouwens vaak onderschat en de nadelen hiervan zwaar overdreven. Beleid baseren op verouderde opvattingen is schadelijk voor de samenleving. Mijn stelling is dat de keuze moet zijn: hogere productiviteit en meer kwaliteit in de samenleving en niet meer uitsluitend een vergroting van de productie. Arbeidsmigratie past niet in dit moderne beleid.

Samengevat is grootschalige arbeidsmigratie binnen de EU geen bruikbaar middel om de gevolgen van een gewijzigde samenstelling van de bevolking te verwerken. Voor de toekomstige economische groei van een land is een goed opgeleide beroepsbevolking zeer belangrijk. Het vertrek van een groot deel van de - jonge - arbeidskrachten naar een ander EU-land is nadelig voor de economische groei van het oorspronkelijke EU-land. Wat voor de arbeidsmigratie binnen de EU geldt, geldt ook voor de arbeidsmigratie buiten de EU. Internationale samenwerking om een hogere productiviteit en meer kwaliteit te bereiken is de betere optie. —

Uit de pers

KOOPKRACHT VAN MEESTE GEPENSIONEERDEN IS GEDAALD

Ouderen met AOW en een aanvullend pensioen van meer dan 5000 euro per jaar zijn er sinds 2010 in koopkracht op achteruitgegaan. Ouderen met een aanvullend pensioen lager dan 5000 euro gingen erop vooruit. Dat zegt het Nibud in een onderzoek dat het deed in opdracht van 50Plus. De conclusies gelden voor zowel alleenstaanden als stellen. De koopkrachtdaling bij hogere aanvullende pensioenen komt doordat de pensioenuitkeringen niet meegroeiden met de inflatie. Die zogenoemde indexering is in veel gevallen uitgebleven. Ook werkenden gingen er in de onderzochte periode op achteruit, doordat de lonen minder omhooggingen dan de prijzen. Deze koopkrachtdaling is niet zo groot als bij de gepensioneerden.

(NOS.nl)

WAAROM WE KLAGEN OVER ONS PENSIOEN (TERWIJL NEDERLAND OP DE EERSTE PLAATS STAAT)

Nederland heeft het beste pensioenstelsel ter wereld, blijkt uit een groot internationaal onderzoek. Maar dat betekent niet dat Nederlanders tevreden zijn over hun pensioen. Integendeel.

Er is frustratie dat de gewekte verwachtingen niet worden waargemaakt, legt Harry van Dalen, hoogleraar arbeidsmarkt aan de Universiteit Tilburg, uit. Zeker omdat pensioenfondsen om het hardst roepen dat ze rijker zijn dan ooit en voldoende geld hebben om de pensioenen te verhogen. "Ouderen zijn daarom boos dat hun pensioen niet meer wordt verhoogd." Maar er speelt meer. "Jongeren zijn juist bang dat er te veel geld naar de ouderen gaat en dat er straks niet meer voldoende is voor hun pensioen."

(AD.nl)

NEDERLANDERS MET LANGE TANDEN RICHTING PENSIOEN

Grote groepen werknemers hebben totaal geen zin om tot hun pensioenleeftijd fulltime door te werken. Eén probleem: veel van die werknemers gaan waarschijnlijk toch fulltime door tot hun pensioen, omdat ze de financiële middelen niet hebben om na hun zestigste te minderen of helemaal te stoppen. Eén op de vijf werknemers zou na zijn officiële pensioendatum overigens gewoon willen blijven werken. Dit blijkt uit de pensioenmonitor in opdracht van Wijzer in Geldzaken, het voorlichtingsbureau van het ministerie van Financiën.

(Telegraaf.nl)

'PRIVACYREGELS BEDREIGEN DUIZENDEN PENSIOENEN'

Pensioenfondsen lopen in hun zoektocht naar vergeten pensioenen vast in de nieuwe privacywetgeving. De vrees is dat duizenden mensen hierdoor geen pensioen krijgen. Tienduizenden pensioenen liggen nog op de plank bij de pensioenfondsen. Geld van voormalige deelnemers die zich nooit gemeld hebben en die onvindbaar zijn. De laatste jaren zijn de fondsen steeds actiever geworden die rechtmatige eigenaren op te sporen. Sinds de nieuwe wet op de privacy, de Algemene Verordening Gegevensbescherming of kortweg AVG, zijn veel loketten gesloten voor de pensioenfondsen.

(AD.nl)

FNV: NEDERLANDERS MAKEN ZICH ZORGEN OM VERZORGINGSSTAAT, TEVEEL FLEX, EN PENSIOEN

Bijna driekwart van de Nederlanders maakt zich zorgen over het voortbestaan van de verzorgingsstaat. Twee derde vindt dat er teveel flex is in Nederland. En bijna de helft van de Nederlanders vindt het minimumloon te laag om van te leven. Ruim driekwart (77%) van de Nederlanders vindt dat het kabinet meer denkt aan bedrijven dan aan mensen. Dit blijkt uit een onderzoek van FNV.

(FNV.nl)

RUITERTJE

**Te huur in Hampten-Hotton (Ardennen)
10 PERSOONS VRIJSTAAND VAKANTIECHALET.**

**Ideaal voor 3 generatie verblijf,
rolstoeltoegankelijk. Gratis WiFi. Mooi
uitzicht, aan doodlopende straat, grote
tuin, volleynet, jeu de boulesbaan.
Google op "vakantiehuis Amandi".
Huur via de eigenaar geeft 15% korting.
amandi@planet.nl**

HET 'ZWARTE GAT' VAN ... Harry Grosveld (82)

1996 was het laatste jaar van de VUT. Wat doe je als je dan 60 wordt en een prachtige baan hebt als directeur Economische Zaken van Amsterdam. Op zo'n moment moet je je knopen tellen. Waarom werk ik eigenlijk? Omdat het leuk en spannend is en omdat je mee kunt helpen de stad uit het diepe dal van de jaren zeventig te hijsen? Ja, maar primair toch om de kost voor het gezin te verdienen.

De VUT leverde weinig minder op. En – zeker in Amsterdam – hebben topambtenaren net als politici een houdbaarheidsdatum. Is het dan verstandig om nog eens vijf jaar door te gaan? De vraag stellen is hem beantwoorden. Eerst nog gauw een boekje schrijven met de belevenissen in de voorbije twintig jaar en dan het zwarte gat in.

"Man, je kunt overal terecht als adviseur o.i.d.", vond men. Daar had ik even geen zin in. Ik wilde iets heel anders. Studeren en daarna promoveren op een onderwerp dat mij al die jaren bezig had gehouden: de concurrentiekracht van de belangrijkste steden in de wereld. Goed voor zes jaar werk.

Enmaal daarmee klaar belt een vroegere wet-houdster voor een klus van een jaar of drie op haar conservatorium. Het levert een centrum voor wereldmuziek op. Vervolgens wordt de financiële crisis een bron van inspiratie. Het resulteert in een brochure 'De Postbank terug van weggeweest'. Met de nieuwe Volksbank zijn we inmiddels aardig op weg.

Daarna was het debacle van het Nationaal Historisch Museum reden om een concept te ontwikkelen voor een zgn. Huis voor de Geschiedenis van Nederland. Talloze contacten gelegd om het concept te testen, de blaren op de mond gepraat en ook nog meegedaan aan de prijsvraag voor de herbesteding van Paleis Soestdijk. Nederland is er nog niet aan toe.

HARRY GROSVELD

De Sprookjeskaravaan

paperback 135 pagina's, ISBN

9789087597955, Uitgeverij U2pi B.V., € 14,95

En intussen vulde ik de uren tussendoor met (kranten) lezen, sudoku's maken, veel sporten én met mijn kleinkinderen. Al weer lang geleden vertelde ik die, om hun verveling te verdrijven, een verhaal uit het blote hoofd. Daarin ontstond een stoet personages die zich steeds uitbreidde en ook steeds in dezelfde volgorde liep. Dat de kinderen die volgorde elke keer weer, met namen en al, feilloos wisten te reproduceren, heb ik nooit vergeten.

Zo'n tien jaar later is dat dan ook de aanleiding geweest om een kinderboek te schrijven. Daarin gaat een muis op weg naar het kasteel van Blauwbaard. In elk hoofdstuk sluit een bekende sprookjesfiguur zich bij de muis aan en zo ontstaat geleidelijk een sprookjeskaravaan.

Enmaal geschreven is het aan jonge moeders en schooljuffen om het te testen. Zijn ze tevreden, dan zoek je er een illustratrice bij en gaat het daarna langs uitgeverij. Vooral dat laatste is een bijzondere ervaring. Uiteindelijk wordt het deels in eigen beheer uitgegeven. Komt het van de drukker, dan kijk je tevreden terug op weer een paar jaren zinvolle tijdsbesteding.

Nu dan eindelijk dat zwarte gat in? Nee, voorlopig ben ik boekverkoper. —

Innovatieve geneesmiddelen: patiënten of patenten?

Regelmatig lezen wij in de krant over de prijzen van nieuwe geneesmiddelen voor zeldzame ziektes. Onlangs woonde ik een discussie hierover bij in het Academisch Medisch Centrum (AMC) in Amsterdam. Daarbij was ook, naast andere deskundigen, aanwezig Prof. Carla Polak, die enige maanden geleden in het AMC-ziekenhuis voor veel minder geld een geneesmiddel namaakte waarvoor een fabrikant in Amerika de hoofdprijs vroeg van enige honderdduizenden euro's per patiënt per jaar. De discussie was verhelderend over wat er gebeurt, maar een oplossing kwam niet op tafel!

AUTEUR: JOOP BLOM,

Voorzitter commissie Zorg, Welzijn, Wonen en Mobiliteit NVOG/KNVG

Ook maakte minister Bruins van VWS bekend, dat hij doordat de inkoop van dit soort medicijnen zelf als ministerie ter hand was genomen in 2017 € 132 miljoen heeft bespaard. (Fabrikanten vroegen € 457 miljoen, uiteindelijk werd € 325 miljoen betaald). Dat zijn enorme bedragen op een totaal uitgave van geneesmiddelen in Nederland van ongeveer € 5 miljard!

Er komen in snel tempo nieuwe medicijnen op de markt voor zeldzame ziektes, die specialisten tot voor kort niet konden behandelen. Het aantal patiënten dat die medicijnen nodig heeft, is dikwijls zeer gering en de kans dat deze medicijnen aanslaan ook niet altijd hoog, maar de kosten per patiënt wel! In de discussie in het AMC werd voorgesteld om eens na te denken over een 'no cure, no pay'-regeling: alleen betalen als de medicijnen bij de patiënt ook werkelijk werken. Daar wordt over nagedacht en onderhandeld.

Er is een vereniging in Nederland, Fair Medicine, genaamd, die erop toeziet dat fabrikanten van medicijnen faire prijzen rekenen. Echter dat is moeilijk als een fabrikant in Amerika bijvoorbeeld alle rechten op een innovatief gepatenteerd medicijn opkoopt, haar aandeelhouders een extra douceurtje wil geven en daarom de prijs op de internationale markt opdrijft! En dat gebeurt regelmatig. De vraag is dan: staan bij deze fabrikanten de patiënten voorop of de Patenten?

Wij moeten ons gelukkig prijzen dat wij in Nederland een solidair zorgsysteem hebben. Alle kosten worden voor een zeer groot deel inkomensafhankelijk over alle volwassen Nederlanders verdeeld, dus ook de kosten van deze innovatieve geneesmiddelen. Er werd in de discussie in het AMC nog eens gezegd dat 80% van de totale kosten van de curatieve zorg in Nederland wordt uitgegeven voor 10% van de bevolking en dat wij er gezamenlijk wel voor moeten zorgen dat de zorg en dus ook de te betalen premie, betaalbaar blijft. En dat is ook een taak van het ministerie van VWS! —

Dat ene appje

Een afschuwelijke tijd was het. Net een nieuw huis, drie kleine kinderen en dan ontdekken dat je vrouw al een paar maanden een relatie heeft met een andere man. Natuurlijk wel gemerkt dat er afstand groeide, maar met kleine kinderen is het druk, vooral als je allebei een baan hebt.

Karel heeft het nog steeds geen plek kunnen geven, dat gevoel compleet in de steek te zijn gelaten. Boosheid, frustratie, schuldgevoel, verdriet, zorg om de kinderen en vooral: "Waarom heeft ze het niet verteld en heb ik het zelf moeten ontdekken?"

Ja, ze hebben geprobeerd om via relatietherapie nog wat te repareren, maar dat werd niks. Er was teveel kapot gegaan en van de kant van zijn vrouw was er volstrekt geen inzet. Ja, ze wilde wel een goede afwikkeling, vanwege de kinderen, maar of ze echt met hem verder wilde? Een paar weken elders slapen, dat maakte de pijn alleen maar heviger. Uit elkaar gaan? Dan is het in ieder geval duidelijk en kun je wat aanpakken. Dat was nodig ook. Het huis moest worden verkocht, zoeken naar andere onderkomens, een omgangsregeling voor de kinderen en een lastige financiële afwikkeling. Bovendien, hoe regel je de contacten met de opa's en oma's? Het aller moeilijkste was het gesprek met de kinderen. Martijn van 1 jaar en Peter van 3 begrepen er nog niet zoveel van, maar Lisa van 5 moest heel hard huilen: "Ik wil bij jullie allebei blijven? Hoe moet dat dan? En gaan we nu weer verhuizen? De hele avond snikken en uiteindelijk doodmoe om 2 uur in de nacht in slaap vallen. Om 6 uur 's morgens weer wakker en huilen. Ze begreep er niets van. Papa en mama uit elkaar...? Dat kan toch niet. En ligt het aan mij? Dagen lang buikpijn.

Gerrie en Karel hadden samen veel vrienden. Niemand had het zien aankom-

men. En voor wie moet je nu kiezen? Het contact verminderde en slechts een paar vrienden bleven voor Karel over. Maar daar kon hij dan ook goed mee praten. En met zijn zus, broer en zijn ouders. Die er ook allemaal verdriet van hadden.

Moeilijke jaren. Combineren van werk en ouderschapsregeling. Lang niet altijd ging dat goed. Tien minuten-gesprekken op school. Wie betaalt het schoolreisje? Gerrie had als eerste een huis, maar Karel moest een jaar inwonen bij zijn broer en, als de kinderen er waren, bij zijn ouders, omdat zijn broer onvoldoende ruimte had. En hoe concentreer je je dan op het werk, waarvoor je ook een aantal keren per maand naar het buitenland moet? Of de verschillende diensten van Gerrie, die bij de politie werkt? Gerrie had dat snel opgelost. Haar nieuwe vriend kwam bij haar inwonen. Of de kinderen het nu begrepen of niet. Ze zei vaak tegen Karel dat het goed zou zijn als hij ook een nieuwe vriendin zou krijgen, maar ja, daar moet je wel voor open staan.

Peter, Lisa en Martijn zitten inmiddels op de middelbare school. Lisa in de eindexamenklas van de HAVO en Martijn en Peter op het VWO. Hoewel het contact wat minder is geworden, kunnen ze goed met Karel opschieten en omgekeerd. Hij woont inmiddels in een bescheiden tussenwoning, die hij voor teveel geld huurt van een 'huisjesbaas'. Met de nieuwe vriend van hun moeder hebben de kinderen grote problemen. Dat blijkt soms uit hun reacties, maar ze zeggen er niets over. Het zijn en blijven twee verschillende werelden. Ze zijn zoveel mogelijk bij Ka-

rel, maar dat lukt niet altijd, omdat Karel meer dan vroeger in het buitenland zit. En ze keren wat in zichzelf. Karel heeft soms het gevoel dat de kinderen de scheiding nog steeds niet goed hebben verwerkt. Dat merkt hij als ze onterecht en onverwachts boos uitvallen of juist helemaal niets zeggen, als ze eigenlijk boos zouden moeten zijn. Op school gaat het gelukkig redelijk goed, maar ze hebben op de basisschool wel moeilijke periodes gehad. Ze zijn nu veel bij vriendjes en zijn alle drie gaan roken. Zeer tegen de zin van Karel en ook Gerrie is er niet gelukkig mee. Als ze terugkomen van een verjaardagsfeestje ruikt Karel soms het bier of de wijn op afstand. Als hij erover wil praten sluiten ze zich af of gaan naar hun vriendjes. Met Gerrie erover praten lukt niet. Die houdt zich vooral bezig met haar vriend bij wie ze nog weer een kind heeft gekregen. Een meisje, waar vooral Lisa en Martijn dol op zijn, maar het is voor Karel heel moeilijk te verteren. Hij is nog steeds vrijgezel. Niet, omdat hij geen vriendinnen kan krijgen, maar wel, omdat hij geen andere huwelijken wil stukmaken en omdat hij onzeker blijft over relaties.

De kerstdagen komen eraan. Karel heeft met de kinderen afgesproken dat ze met ooms, tantes, neven en nichten Kerst gaan vieren bij zijn vader en moeder. Die zijn inmiddels dik in de tachtig, maar vinden het toch fijn als iedereen bij elkaar is. Als de kinderen maar voor de maaltijd zorgen. Karel is met zijn broer en zus bezig dat voor te bereiden als hij een appje krijgt. Van Gerrie: "Ik moet je dringend spreken. Het gaat over de kinderen, maar ook over mij!" Toevallig zijn Lisa, Peter en Martijn bij hem, dus hoeft Karel zich niet direct ongerust te maken. Maar toch.... het knaagt wel. Zou er wat zijn op school, dat ze hem niet verteld hebben? Heeft Gerrie financiële problemen? Dat is al vaker voorgekomen, en dan moest hij weer opdraven. Zou ze ziek zijn? Heeft ze problemen in haar werk?

Hij appt terug: "Vrijdagavond voor Kerst heb ik wel even tijd. Ik wil graag neutraal terrein, dus zullen we in eethuis

"De Heeren van de Groenhof" afspreken? Ik betaal". Hij weet niet waarom hij dat laatste aanbiedt. Het schiet hem zomaar te binnen. Binnen een minuut appt Gerrie een duimpje terug. Karel blijft onrust voelen. Met z'n broer maakt hij het boodschappenlijstje voor de Kerst af.

De kinderen verheugen zich op de kerstdag bij opa en oma. Dan zien ze alle neefjes en nichtjes weer, waarmee ze vroeger zo vaak hebben gespeeld. Maar Karel weet niet meer of het wel zo'n leuk feest zal worden. Het appje van Gerrie zit hem nog steeds niet lekker. Wat kan haar dwars zitten, wat is er met haar in relatie tot de kinderen? Of, schrikt hij ineens, gaat ze misschien naar het buitenland? Ze heeft het vroeger wel eens over Curaçao gehad. Daar wilde ze altijd graag naartoe. Maar de kinderen dan? Neemt ze die mee? Slapen doet hij niet meer. Hij had zijn ritme de afgelopen jaren redelijk terug gevonden, maar is dat nu weer helemaal kwijt. Nog één nacht en hij weet het.

Ze zit aan het tafeltje in de hoek. Waar ze vroeger ook zaten, als ze naar de Heeren gingen. Als hij naar haar toeloopt, staat ze op. Nog voor hij zit, zegt ze: "Wil je me nog terug hebben? Ik heb alles fout gedaan, wat ik maar fout kon doen. Ik mis je, elke dag meer en meer". Karel weet niets te zeggen. Ze ziet er mooi en kwetsbaar uit. Het meisje waar hij ooit verliefd op is geworden. "Maar", stamelt hij: "En je vriend dan en je dochter?" Hij begrijpt er niets meer van: "Ik was zo bang dat je mij zou vertellen naar Curaçao te gaan", kan hij nog uitbrengen. En daarna niets meer. Alles valt van hem af. En hij huilt. Het kan hem niets schelen wat anderen ervan vinden. Hij huilt. Tot hij die vertrouwde armen om zich heen voelt. Ze lopen naar buiten, de kou in. Het waait hard en het regent. Ze voelen niets. Morgen zal hij De Heeren wel betalen, nu is er alleen maar Gerrie. En er is weer toekomst. Hoe moeilijk ook. Zou het morgen dan toch Kerst zijn? —

"Ik erger me aan de vele kletspraat in de media"

IN GESPREK MET CEES MICHIELSE, BESTUURSSECRETARIS BPP

"Het is een lastige discussie als in de verschillende media meningen belangrijker worden gevonden dan achtergrondkennis". Aan het woord is een bevlogen pensioenskundige, Cees Michielse (70):

"Het is toch te gek, dat ook in politiek Den Haag allerlei en ook nog van elkaar verschillende opvattingen tegen elkaar aan worden gegooid, zonder dat serieus gezocht wordt naar wat er werkelijk aan de hand is en hoe de problemen vervolgens kunnen worden opgelost. We zijn een beetje het slachtoffer van het feit dat hypes ons regeren en dat er geen tijd is voor grondige analyse en langere termijn denken. Terwijl dat laatste nu juist bij uitstek het domein is van de pensioenfondsen". We spreken daarover met ondertussen een prachtig uitzicht op een park voor zijn nieuwe huis, aan de overkant van een smalle straat: "Een fantastische extra tuin, waaraan we zelf gelukkig geen onderhoud hoeven te doen. Wat wil je nog meer".

Cees Michielse is via een avondstudie HBS terecht gekomen in de verzekeringswereld, eerst in de automatisering, waar hij allerlei cursussen voor systeemanalist heeft gevolgd. In 1973 werd hij vak-

bondsbestuurder bij de voorganger van wat nu vakbond De Unie is. Hij heeft er 25 jaar diverse functies vervuld. In de laatste 12 ½ jaar dat hij voorzitter was heeft hij zich verdiept in de complexiteit van de pensioenen en heeft hij over dit onderwerp volop meegesproken in de wereld van de

sociale partners. Na ruim 3 jaren pensioenadviseur bij Nationale Nederlanden ("Wat een bureaucratische wereld") werd hij voorzitter van de ambtenarenbond CMHF, aangesloten bij de MHP (Middelbaar en Hoger Personeel) en onder meer bestuurder van de pensioenfondsen KPN en ABP (overheid). Omdat zijn pensioen was ondergebracht bij pensioenfonds PFZW (zorg en welzijn) wilde hij graag na pensionering een rol blijven spelen in de pensioenwereld, omdat hem het onderwerp zeer ter harte gaat en omdat hij om zich heen heel veel prietpraat tegen komt: "Terwijl pensioenen zeer belangrijk zijn voor mensen en voor de samenleving als geheel". Zo is hij terecht gekomen bij de BPP (gepensioneerden PFZW) en namens

AUTEUR:
JAAP VAN DER SPEK

“
Onzeker over
relaties.
”

de gepensioneerden in de Pensioenraad (verantwoordingsorgaan) van het Pensioenfonds Zorg en Welzijn.

Binnen de gezamenlijke pensioencommissie van de KNVG en de NVOG (de koepels van organisaties van gepensioneerden) probeert Cees zijn kennis en ervaring in te brengen, waardoor de koepels hun werk als belangenbehartigers beter kunnen doen. Hij wil het gevoel blijven houden dat hij invloed heeft, hoe gering misschien ook, op wat er gebeurt met de vernieuwing van het pensioenstelsel. Verder hoopt hij via de website en de andere kanalen de complexe pensioenproblematiek te vertalen naar voor gepensioneerden begrijpelijke taal.

Kletspraat

Het steekt hem, dat er zoveel kletspraat in de kranten te lezen en op de radio en de televisie te horen is. Om steeds weer te ontdekken dat meningen een grotere rol spelen dan achtergronden en kennis van zaken. Om over de sociale media nog maar niet te spreken. Daarom heeft hij er ook voor gezorgd dat de BPP op facebook te vinden is. Hij is overigens wel van oordeel dat er vernieuwingen in het pensioenstelsel nodig zijn om het mooie pensioensysteem ook toekomstbestendig te maken.

Individuele belangenbehartiging

Cees is er een warm voorstander van dat de BPP ook aan individuele belangenbehartiging doet. Er komen regelmatig vragen van leden binnen, die soms eerst overlegd moeten worden met het pen-

“
De BPP op
Facebook.
”

sioenfonds zelf, maar die ook vaak door Cees al direct kunnen worden beantwoord: “Dat kost heel veel tijd en is eigenlijk niet goed vol te houden. En als ik een keer uitval, wie zou het dan kunnen oppakken? Dat is een lastige vraag. Voor een lidmaatschapsbedrag van € 11,- per jaar is het eigenlijk niet te doen. En stel dat je een keer naar de rechter wilt gaan, om via die weg een oplossing te bereiken? Advocaten doen het niet voor niets. We moeten nadenken over wat we in de toekomst nog wel en wat niet meer kunnen doen. Het is moeilijk om te blijven varen op toevallig aanwezige kennis en kunde”.

Slotuitkering bij overlijden

Op de laatste pagina van Ons Pensioen staat altijd aangegeven, dat niet alleen directe nabestaanden recht hebben op drie maanden pensioen na overlijden. Dat geldt ook voor mensen die van alles moeten regelen, bijvoorbeeld de begrafenis, omdat er geen directe

nabestaanden zijn. Cees beveelt aan om de kosten die daarbij worden betaald, bijvoorbeeld voor de begrafenis, goed vast te leggen. Het recht op een vergoeding van het pensioenfonds geldt dan ook voor hen.

Trek bij Cees een steen uit de muur van teksten en er komt een volgende stroom van woorden naar beneden. De tijd vliegt om en dat geldt ook voor de jaren. Hoelang hij nog door wil gaan, kan Cees niet precies zeggen. “Bezig zijn geeft zin aan mijn bestaan en eigenlijk kan ik niet zonder. Maar er komt een moment dat het toch verstandig is om af te bouwen. Wanneer dat zal zijn.....?” —

ACTIVITEITEN EN INFORMATIE VAN DE BPP

De BPP (Belangenvereniging Pensioengerechtigden Pensioenfonds Zorg en Welzijn) is via de bestuursleden of actieve kaderleden betrokken bij de volgende activiteiten:

1. Pensioenraad van PFZW:

In dit medezeggenschapsorgaan van het pensioenfonds wordt de BPP vertegenwoordigd door Cees Michielse als lid van dit orgaan en Jaap van der Spek als plaatsvervangend lid.

2. Ledenraad PGGM:

dit is het adviescollege voor het bestuur van de coöperatie PGGM. Deelnemers en gepensioneerden van PFZW die lid zijn van de coöperatie krijgen naast aantrekkelijke aanbiedingen ook veel informatie over relevante onderwerpen. Baukje Vegter zit namens de BPP in deze ledenraad.

3. **NVOG:** De koepel van ouderenorganisaties waarbij de BPP is aangesloten. Jaap van der Spek bestuurslid van de BPP is tevens voorzitter van deze koepelorganisatie. Cees Michielse vertegenwoordigt de BPP in de pensioencommissie, die zoveel mogelijk gezamenlijk opereert met de KNVG en de overige ouderenorganisaties. Binnen de NVOG wordt door middel van commissies ook veel aandacht besteed aan het inkomens- en koopkrachtbeleid voor ouderen en aan zaken als huisvesting- en zorgbeleid. Liesbeth Schaap is actief in deze commissie.

4. Informatie via website, nieuwsbrieven en Ons Pensioen.

a. De redactie van Ons Pensioen is in handen van Roelof Jan Mulder (hoofdredacteur), Jaap van der Spek, Eric van Eck en Pierre Thijssen. Zij zorgen er met name voor dat u goede achtergrondinformatie krijgt over

het beleid van de BPP, maar ook dat u op de hoogte blijft van eventuele opvattingen van andere partijen. Zo kunnen de leden van de BPP op basis van een brede informatie actief deelnemen aan de discussies over het te voeren beleid.

b. Door middel van nieuwsbrieven die via de e-mail worden verspreid houden wij de leden die hun e-mailadres aan ons hebben doorgegeven op de hoogte van actuele ontwikkelingen. De redactie van de nieuwsbrieven ligt in de handen van Baukje Vegter

c. De website van de BPP, die door Cees Michielse wordt verzorgd, geeft naast de actuele informatie vanuit BPP en NVOG, ook relevante achtergrondinformatie over in het bijzonder pensioenonderwerpen en koopkrachtbeleid. Wij proberen daarbij een korte en heldere samenvatting te geven van de feiten, met voor diegenen die verder geïnformeerd willen zijn vaak een of meer doorklik mogelijkheden voor uitgebreidere en meer technische achtergronden.

5. **Lobby en netwerkactiviteiten.** Alle bestuursleden zijn actief betrokken bij het uitdragen van het BPP beleid en onderhouden daartoe contacten met andere organisaties die op onze beleidsterreinen actief zijn. Dat zijn besturen van pensioenfonds, de pensioenfederatie, de SER, politieke partijen en ministeries, maar ook de journalisten die actief zijn op onze beleidsterreinen.

REKENRENTE MOET WORDEN AANGEPAST.

Al vele jaren dringt de BPP aan op verandering van de rekenrente waarmee de verplichtingen van het pensioenfonds moeten worden berekend. De discussie die daarover wordt gevoerd is complex

en duurt nu al jaren.

De BPP stelt vast dat er grofweg 3 methodes zijn die worden bepleit en die alle voor- en nadelen kennen. Deskundigen worden het alsmaar niet eens wat nu de beste methode is en komen niet nader tot elkaar.

De BPP stelt vast dat alle methodieken op zich het inzicht in de financiële positie van de pensioenfonds vergroten, zei het met verschillende accenten. Onze suggestie: Voeg daar de GVB formule aan toe (Gezond Boeren Verstand) en laat op die wijze de besturen van de pensioenfonds een verantwoorde en gemotiveerde beslissing nemen over de te hanteren rekenrente voor een periode van 3 - 5 jaren.

MISVERSTAND

Wijzigingen in adres of andere mutaties in het ledenbestand moeten worden doorgegeven aan de ledenadministratie bij voorkeur via het e-mailadres ledenadministratie@pfzw-belangenvereniging.nl Het komt wel voor dat leden of personen die namens hen contacten onderhouden er van uit gaan dat mutaties die bij het pensioenfonds bekend zijn automatisch aan de BPP worden doorgegeven. Dit is niet zo, en kan op basis van privacy wetgeving ook niet. Neem in voorkomende gevallen dus altijd contact met ons op. Dat kan ook via de website. www.pfzw-belangenvereniging.nl/contact

Blijf thuis wonen met een Stannah traplift

EEN STANNAH TRAPLIFT ZORGT ERVOOR DAT U IN UW GELIEFDE WONING KUNT BLIJVEN WONEN:

- ✓ Betaalbare traplift voor elke trap
- ✓ Ruime keuze uit nieuw en gebruikt
- ✓ Ruimtebesparende, opklapbare stoel
- ✓ Levertijd vanaf 3 dagen
- ✓ Servicedienst elke dag beschikbaar

PROFITEER
NU VAN
€500,-
KORTING

Voor vrijblijvende informatie over de trapliften van Stannah stuurt u de ingevulde coupon in een ongefrankeerde envelop naar **Stannah Trapliften B.V., Antwoordnummer 17006, 2170 VB, Sassenheim.**

8412

Dhr./Mevr:

Tel. Nummer: Postcode:

Email: Huisnummer:

Stannah gaat zorgvuldig om met uw gegevens. www.stannah.nl/privacy

BEL GRATIS
0800-5066

**VOOR VRIJBLIJVENDE INFORMATIE.
VRAAG NAAR TOESTEL 8412**

Stannah

'S WERELDS MEEST GEKOZEN TRAPLIFT

WWW.STANNAH.NL